

**GOZDNO
GOSPODARSTVO
SLOVENI GRADCI**

MOJA DRUŽINA

projektno delo učencev I. in II. oddelka na OŠ Neznanih talcev, Ojstrica

Ko smo nekega dne z učenci II. oddelka kramljali o njihovih družinah, družinskih članih, babicah, dedkih,... se mi je porodila ideja za projektno nalogo. Svoje misli sem takoj zaupala otrokom, ki so idejo z navdušenjem sprejeli. K sodelovanju smo povabili še učence I. oddelka in njihovo učiteljico Evelino Roglšek. Obe sva kmalu ugotovili, da gre za temo, ki med otroki zbujata veliko zanimanja. Doživljajski vidik, samoiniciativnost, ustvarjalnost, raziskovalni pristop otrok samih, socializacijska vloga ter možnost za razvoj komunikacije, so le nekatera dejstva, ki sva jih želeli postaviti v ospredje in na katerih sva gradili.

Bili sva prepričani, da se bodo dela z veseljem in navdušenjem lotili. Najprej sva izdelali načrt, kako naj bi samo delo potekalo, kaj bodo lahko učenci postorili doma in kako naj bi delo potekalo v šoli. Skupaj z učenci smo si zastavili določene smernice, ki naj bi nas pri samem projektu še posebej zanimale: poznavanje in predstavljanje ožjih družinskih članov, sorodnikov, zbiranje fotografij, izbira najljubšega in najmanj priljubljenega sorodnika, utemeljevanje svojih in upoštevanje mnenj drugih, zbiranje zanimivih podatkov in zanimivosti o prednikih, starših, o njih samih, poznavanje in risanje družinskega drevesa.

Da bi bilo delo še bolj zanimivo, smo k sodelovanju povabili tudi starše otrok, ki so z veseljem in zelo ustvarjalno priskočili na pomoč.

Dejavnosti so se odvijale po zastavljenih ciljih. Skupaj smo razmišljali in ustvarjali. Prijetno in ustvarjalno vzdušje, veliko novih, zanimivih podatkov o svojih družinskih članih in prednikih smo predstavljali drug drugemu. Da bi si naše delo ogledali tudi ostali krajanji in drugi obiskovalci Ojstrice, pa smo ob koncu pripravili še zanimivo razstavo.

ALEKSANDRA ROŽIČ, prof. razrednega pouka

OTROCI SO O SVOJIH STARŠIH RAZMIŠLJALI TAKOLE:

Moja mama

Moji mami je ime Anica. Rada kuha. Rada tudi spi. Ima lepe uhane in rjavo. Rada peče krofe. Moja mama ima rjave oči. Moja mama je zlata mama.

Melita Laznik, 1. r.

Moja mama ima rdeče lase. Ime ji je Zinka. Rada kuha. Zelo rada je kokolado. Ima lepe uhane. Rada dela v hlevu. Jezna je, kadar jo razjezim. Rada pomiva posodo, peče pecivo. Rad jo imam.

Figar Ras, 2. r.

Moj oče

Mojemu očetu je ime Tone. Star je enainpetdeset let. Ni ravno velik, najhen tadi ne. Če kaj ašpičim, me okrega. Cel dan veliko dela, zato mu moram pomagati. Ko jemo kosilo, poje vedno največ. Po kosilu rad bere časopis, nato gre zopet na delo. Zelo se mu mudi. Vsak večer nahrani in pomolze krave. Ko konča, pride v kuhinjo. Kljub temu, da ves dan dela, ni nikoli utrujen.

Aljaž Sekolovnik, 3. r.

Mojemu očetu je ime Janko. Visok je okoli stodevetdeset centimetrov. Doma običajno nosi modre delavske hlače in pullover. Tadi njegova kapa je modra. Je prijazen. Vsak dan sem nekaj časa zraven njega, potem mi reče, naj se grem učiti, še posebej, če imam naslednji dan na urniku nemščino. Zelo mi nerad nakupuje. Je zelo delaven. Nobenega dela ne prestavlja na jutri, če ga lahko stori danes. Ima črne lase in zelene oči. Zelo ga imam rad.

Tomaz Brumnik, 5. r.

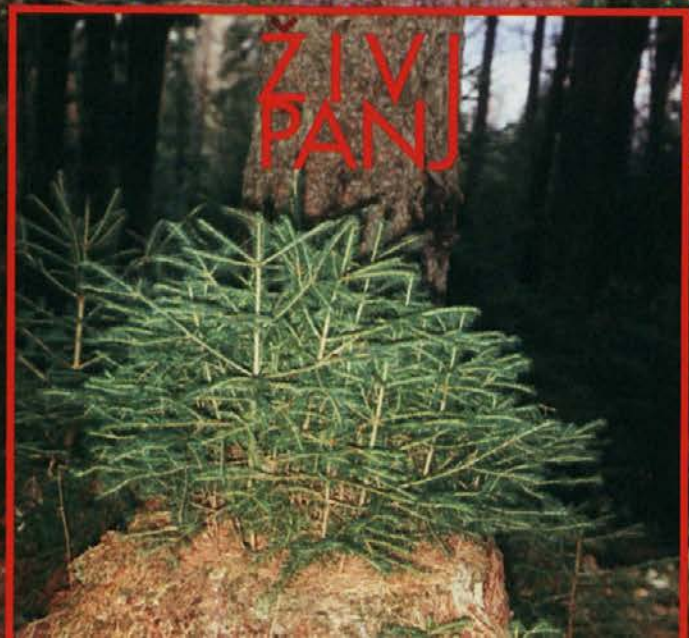
Več kot deset let je minilo, ko je gozdar v Navrškem vrhu nad Ravnami na Koroškem označil okoli sto let staro smreko za posek. Smreka je padla, ostal je panj. V njem so si poiskale svoj življenjski prostor glive in razni lesni hrošči. Vlažna mikroklima je pod zastorom krošenj omogočila idealne pogoje za razvoj lišajev in mahov na trohnelem panju. Pršice in razni mikroorganizmi so povzročili preperevanje odpadlih suhih listov na panju. Na panju je nastala tanka plast humusa. Pred sedmimi leti so močno semenile okoliške smreke. Številna semena so padla tudi na panj. Semena so vzknila. Na 0,18 m² okrogle površine panja je vzknilo 45 semen, iz katerih so zrastle do danes do 30 cm visoka vitalna smrekova drevesa. Narava je v boju za obstanek določene vrste ob idealnih pogojih zelo radodarna, pa tudi kruta. Med množico mladih potomcev preživijo samo najvitalnejši. Tudi na našem panju si bo izborila svoj življenjski prostor za nadaljnjih sto in več let verjetno samo ena smreka.

Tekst in fotografija
GORAZD MLINŠEK,
univ. dipl.inž. gozdarstva

U V O D N I K

ZIVJ PANJ

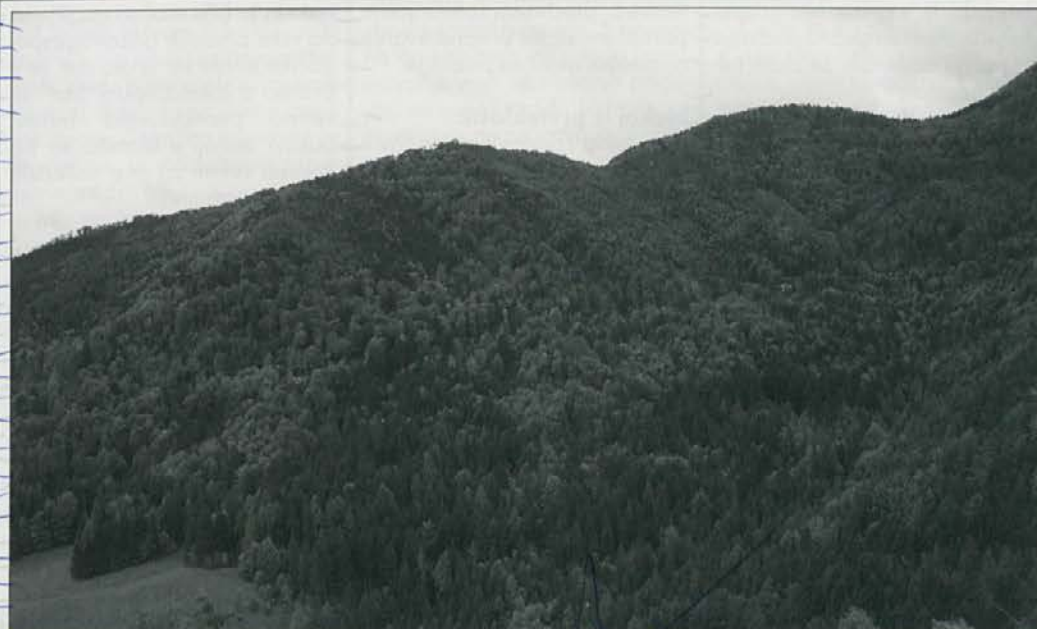
●
**RDEČA PIKA
NA
RDEČEM HRASTU -
KONEC ŽIVLJENJA**

PETER CESAR, inž.gozdarstva, Zavod za gozdove Slovenije, Območna enota Slovenj Gradec,

Poletna vročina,
sonce je močno pripekalo.
Se dobro,
da je delo
gozdarjev v gozdu.
Pot me je vodila
po stari gozdni vlaki,
z roba zasebnih gozdov
v notranjost
že tolikokrat
omenjene Blatnice.
Gozd je bil
prijetno poletno hladen,
pravo osvežitev
je pridal pod
vlako v jarku
žuboreči potok.
Debelo,
lepo rastno drevje.
Svetloba sonca
je le tu in tam
prodrla
naravnost v
notranjost gozda.

Pogled na gozdove Blatnice

▲▼ Foto Peter Cesar

Prečkal sem še ne tako dolgo nazaj zgrajeno cesto. Po stari, le malo od vpadnice odmaknjeni drči sem se napotil navzgor, skozi približno trideset let star sesto smreke, bukve, macesna, javorja. Le kdo ve, koliko lesa so spravili gozdni delavci po tej skoraj naravnost navzdol speljani drči. Pošteno me je ogrela pot, preden sem prišel na greben. Razpotje. Zavil sem po stezi z grebena proti severovzhodu, pod skupino bora, bukve in smreke. Pred menoj se prikaže star sesto bukve, vmes je bila tudi posamezno rastoča smreka. Drevje visoko, debela polnolesna, krošnje kratke in košate. Nekaj dreves je od starosti in sile narave utrujenih ležalo na tleh. Le kdo jih bo spravljal v dolino? Prečkal sem to, že dolgo od sekire in žage nedotaknjeno pobočje. Na svežih gozdnih tleh je bilo opaziti sledove divjadi. Novo razpotje! Ena od poti se je ob robu starega sestoja nadaljevala proti zahodu, druga se je proti vzhodu zavlekla v gost mladovje smreke. Brez steze bi le težka prišel skozi to "goščavo". Med množico smreke sta se vztrajno rinila javor in pticam zaradi rdečih plodov priljubljeni mokovec. Debla smreke so bila

močno poškodovana. To so posledice lupljenja jelena in muflona izpred nekaj let. To je bilo, pred skoraj petnaštimi leti, moje prvo spoznavanje gozdov v Blatnici. Kasneje, kadar mi je čas dopuščal, sem se vračal v te gozdove, čeprav še nisem bil službeno zadolžen zanje. Spoznaval sem nove predele, pestrost gozda, nove poti in stečine divjadi. Z zadnjim preoblikovanjem gozdarstva v začetku devetdesetih let sem med drugimi nalogami dobil tudi skrb za gozdove v Blatnici.

Nekaj o Blatnici:

Področje Blatnice je sestavni del gozdno gospodarske enote Plešivec in leži na severni strani Kozjega hrbta in Plešivške kope oziroma na jugovzhodnem delu gozdnega revirja Sele (KE Slovenj Gradec). Gozdovi potaščajo pobočja na nadmorski višini od 570 m vse do 1350 m. Posestna meja se z Meket dvigne proti zahodu po grebenu proti Kozjemu hrbtu (1095m n.d.m.), od tu na Kal ter dalje na Plešivško kopo (1408 m n.d.m.). Tik nad skalami in težko dostopnimi stenami zavije na prelomnici proti severovzhodu, navzdol po cikcak stezi do Logarja, kjer

Sestoje je potrebno prerediti

meji z zasebnimi gozdovi kmetij Lesnik, Repotočnik in Blatnik vse do Foršnerja. Gozdovi so pretežno skupinasto raznodobni, skupinsko in sestojno mešani. V največji meri je zastopana bukev, nekaj manj smreka, vmes so primešani še macesen, javor in posamično nekatere druge drevesne vrste. Deli gozdov v razvojni fazi letvenjaka in drogovnjaka, nastali v petdesetih letih z umetno obnovo so danes porasli s smreko, v manjši meri z borom in macesnom, vmes sta naravno

primešana predvsem javor in bukev. V največji meri so na področju Blatnice prisotne gozdne združbe Arunco Fagetum (bukovi gozdovi s kresničevjem), Abieti Fagetum prealpinum (predalpski gozd bukve in jelke), Adenostilo Fagetum prealpinum (predalpski visokogorski bukov gozd) in nekaj malega še Hacquetio Fagetum (predalpski, predgorski bukov gozd).

Na zahodnem delu Blatnice se gozdovi Župnije nadaljujejo v kompleks Kozarnice, ki je v upravljanju KE Prevalje.

VSE

12

Matična podlaga je v glavnem apnenčasta in dolomitna. Obe kamenini se med seboj močno prepletata in izmenjujeta ter sestavljata tako imenovani dolomitni apnenec. Na taki podlagi se razvijajo bogata, rjava gozdna tla, ki so ob nepremišljenih posegih močno podvržena degradaciji, s primernim gospodarjenjem pa so dobra podlaga za razvoj najlepših, še zlasti listnatih gozdov.

Apnenčasta in dolomitna podlaga sta za vodo propustni, zato se le redko kje pojavlja stalna površinska voda. Prav zaradi tega je pod površjem Blatnice dovolj zdrave pitne vode in so te površine pomemben del vodovarstvenega območja MO Slovenj Gradec. Ravno ti gozdovi so zaledje novega vodnega zajetja, ki bo v prihodnjih letih z zdravo pitno vodo oskrbovalo večino kmetij na Selah, na delu Vrh, gospodinjstva v dolini proti Dularju na zahodu in proti Bukovski vasi na severu.

Tla v jamah in jarkih so sveža, globoka in srednje globoka, na grebenih plitva, skeletna ter v določenih delih precej labilna. Nepremišljeni posegi v te gozdove lahko povzročijo močne erozijske poškodbe z velikimi in nepredvidljivimi posledicami. Dokaz tem trditvam, so številni manjši plazovi, usadi in erozijski jarki nastali po ročnem spravilu in po nekaterih nepremišljenih posegih v preteklosti, še posebej prva leta po vojni. Največji zemeljski usad - plaz se je sprožil aprila leta 1961 in s svojim delovanjem ogrozil tudi hišo pri Foršnerju. Plaz se je sprožil na približno 880 m nadmorske višine ter prožil mešanico zemlje, kamenja in večjih skal dobrih

250 višinskih metrov niže mimo Foršnerja. Zgornji deli gozdov pod vrhom Plešivške kope spadajo med varovalne gozdove. Strma pobočja in skalovje porašča predvsem smreka s primesjo macesna. Ti sestoji niso namenjeni izkoriščanju lesne mase, temveč predvsem ohranjanju poraščenosti ter preprečevanju ogolelosti matične podlage.

Nekaj iz preteklosti:

Povojna zgodovina gozdov v Blatnici je precej pestra. V letih obnove domovine so tudi ti gozdovi dali svoj prispevek. Poleg zaposlenih v takratnem gozdarstvu so drevje sekali in spravljali tudi vojaki takratne JLA in različne delovne brigade. Delo je bilo težko, glavno orodje sta bili sekira in ročna žaga, v gozdovih ni bilo cest in poti, les so spravljali ročno in ga vlačili živinsko vprego. Delo je bilo garaško, delovne razmere slabe.

Prve sečnje po vojni so se izvajale precej nenačrtno. Iz starih zapisov je razvidno, da so sekali le najlepše drevje in v predelih, kjer se je dalo les čim lažje spraviti iz gozda. Ves les so z dolgim ročnim spravilom spravljali do zemeljskih drč in po njih v "graben". Edina, za živinsko spravilo primerna pot, v skupni dolžini 1250 m je bila, na severnem delu Blatnice ob meji zasebnih gozdov. Pretežno čistih bukovih sestojev na področju Blatnice zaradi slabe prodaje in nizke cene bukovine niso v večji meri izkoriščali. Sprava so sekali iglavce, v poznejšem obdobju pa so pričeli tudi z izkoriščanjem bukovine. V obdobju 1948-1950 so na golo posekali več manjših površin. Prav tako so v naslednjih

letih posekali stare in nekvalitetne sestoje bukve na cca 25 ha in površine pogozdili s smreko, macesnom in borom. V tem obdobju je bilo opaziti tudi močno propadanje jelke. Kljub temu, da je smreka po nemški soli gojenja gozdov veljala glede vrednosti donosov za vodilno drevesno vrsto in je bila močno razširjena po vseh predelih gozdnogospodarske enote ter izven nje, je v Blatnici z izjemo nekaj "frat" še vedno prevladovala bukev. Bukovi sestoji v Blatnici so po zapisih veljali za ene najlepših sestojev v območju.

Pred denacionalizacijo:

Do leta 1994 je s temi gozdovi gospodarilo Gozdno gospodarstvo Slovenj Gradec. V osrednjem delu Blatnice so prevladovali gozdovi mlajših razvojnih faz, sečnje tu niso bile velike, bile pa so velike potrebe po opravljanju različnih gojitvenih del - obžetev, nega mladja, nega gošče, ... Za lažji dostop delavcev do teh gojitvenih objektov je bilo skrbno izdelanih in vzdrževanih več kilometrov stez (cca 6 km). Gozdarji so opravljali vsa z gozdnogospodarski mi načrti predpisana dela. Zgradili so prve vlake, s kamionski mi cestami so odprli velik del teh gozdov. Leta 1982 je bila zgrajena cesta Mekete - Blatnica v skupni dolžini 3 km. Istega leta so pričeli tudi z gradnjo ceste Kal - Logarjevo (1,5 km), kjer pa zaradi težavnosti terena in ostalih okoliščin ni prišlo do zamišljene povezave Plešivca s Selami. Z izgradnjo omenjenih cest so bili gozdovi močno odprti za spravilo in odvoz lesa.

Z razvojem gozdov so se kljub temu kazale potrebe po dodat-

nem odpiranju nekaterih predelov gozdov s cestami in vlakami.

Denacionalizacija

V začetku leta 1994 je Župnija Stari trg, kot denacionalizacijski upravičenec dobila vrnjenih okrog 350 hektarjev, po vojni odvzetih gozdov. Večina teh gozdov je v kompleksu Blatnica, v katastrskih občinah Vrhe in Sele (cca 150 ha) in v kompleksu Kozarnica katastrska občina Sele (cca 140 ha), nekaj malih površin pa je še v okolici Starega trga.

Že prvo leto lastništva Župnije Stari trg je veter podrl večjo količino debelih bukev na zahodnem delu Blatnice, ob meji s Kozarnico. Izvajalci del so sprva poskušali z ročnim spravilom, kasneje pa so se pustili pričati, da je ceneje in humanije zgraditi del vlake v nadaljevanju obstoječe ceste. Tako se je že takoj na začetku gospodarjenja z gozdom pokazalo, da je smiselno in nujno v gozdove tudi vlagati določena sredstva, si s tem olajšati delo, zmanjšati stroške spravila, le to opraviti s čim manj poškodbami stoječega drevja, posekanih sortimentov in tal. Po vojni posekane in pogozdene površine vse bolj preraščajo iz mladih razvojnih faz v starejše, pri sečnji je vedno več tehnično uporabnih sortimentov, tako iglavcev kot listavcev. Sestoje v razvojni fazi letvenjaka, deloma že drogovenjaka je potrebno prerediti, napadla lesna masa je treba spraviti iz gozda ter s temi ukrepi omogočiti normalen razvoj gozda. Ročno spravilo lesa na velike razdalje zaradi prevelikih stroškov dela, predvsem zaradi poškodb stoječega drevja ob spr-

Cesta v začetku izgradnje

Foto Peter Cesar

Končni izgled odseka ceste

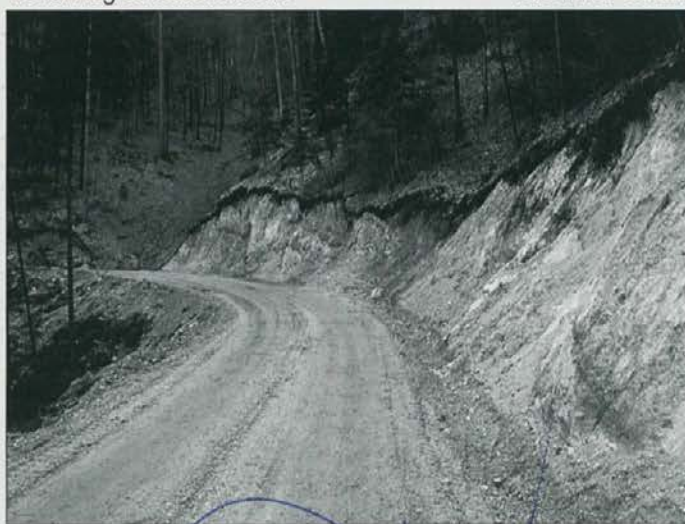

Foto Peter Cesar

INSZ

vilu in poškodb izdelanih sortimentov pri spravilu ne pride več do veljave. Zaradi omenjenih vzrokov smo že v letu 1998 pričeli z dodatnim odpiranjem za stroje težje dostopnih sestojev z gozdnimi vlakami. Tega leta sta bili zgrajeni dve gozdni vlaki v skupni dolžini cca 1500 metrov.

Osnovni del Blatnice je bil še vedno nedostopen za mehanizacijo, potrebe po gojitvenih delih in sečnji pa vse večje. Potrebno je bilo razmišljati o novi kamionski cesti, ki bi zagotovila optimalno odprtost teh gozdov. Izgradnja nove gozdno kamionske ceste je bila nujna in opravljiva, tako z ekonomskega kot naravovarstvenega pogleda. Zaradi omenjenih vzrokov se je v letu 2000, gospodarski svet Župnije Stari trg, z g. Knez Gabrijelom na čelu, na dolgoletno prigovarjanje in argumentiranje revirnega gozdarja vendarle odločil za izgradnjo nove gozdno kamionske ceste Blatnica Kopišče v skupni dolžini 1300

metrov. Pomembno pri odločitvi o takojšnjem pričetku izgradnje ceste je bilo tudi dejstvo, da je v letu 2000 Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano objavilo javni razpis za dodelitev sredstev za sofinanciranje gradnje gozdnih cest oziroma pripravo projektne dokumentacije.

Ogledi terena, iskanje optimalne trase ceste, zahtevnost terena, pridobitev vseh potrebnih soglasij, izdelava projektne dokumentacije, finančna konstrukcija izgradnje in pridobitev gradbenega dovoljenja, prijava na javni razpis, in še drugi postopki ki so bili potrebni, da se je izgradnja gozdne ceste pričela.

Po vseh pripravljanih delih so stroji pričeli z odkopom prvih metrov ceste in sredi lanskega leta delo tudi uspešno zaključili.

Ob izgradnji ceste je bilo potrebno izkopati okrog deset tisoč kubičnih metrov materiala, preko štiri tisoč kubičnih metrov gramoza je bilo porabljenega za utrditev ceste. V cestno telo je

za učinkovito odvodnjavanje površinskih, predvsem meteornih voda vgrajenih okrog 80 tekočih metrov cevnih propustov večjih dimenzij.

Celotna investicija izgradnje ceste je preseгла 16 mio. SIT, kar je običajno ob današnjem načinu (ne)zbiranja sredstev za izgradnjo gozdnih cest v celoti strošek lastnika gozda. S prijavo na omenjenem razpisu in izpolnjevanju vseh zahtevanih pogojev, so uspeli od Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano pridobiti nekaj več kot 5 mio. SIT potrebnih finančnih sredstev.

V letih lastništva Župnije Stari trg je bilo v Blatnici poleg posekane količine drevja, kot glavnega vira dohodka, tudi veliko vlaganj v gozdove. Največja investicija je bila prav gotovo izgradnja omenjene ceste Blatnica - Kopišče v skupni dolžini 1300 m, v teh letih je bilo novo zgrajenih še 2000 m gozdnih vlak, 1000 m obnovljenih gozdnih vlak, s pomočjo geometrov je bilo urejene in novo

vzpostavljene okrog 800 m posebne meje. Na površini več kot 20 ha so bila opravljena gojitvena dela, predvsem prva redčenja. Skupaj z lovci LD Slovenj Gradec je bilo obnovljenih večina gozdnih stez, pred zaraščanjem so ohranjene travniške površine na Logarjevem, kot pomembno pasišče divjadi,....

Ceste so zgrajene, gozdovi so z izjemo nekaj krajših vlakov odprti, dane so možnosti za normalno gospodarjenje. Stroški spravila lesa v dolino so se (brez investicijske vrednosti ceste) zmanjšali, zmanjšale se bodo ob spravilu nastale poškodbe stoječega drevja in posekanega lesa, zmanjšale se bodo nevarnosti erozijskih pojavov. Ob primernem rednem vzdrževanju bo tudi ta cesta ostala v prostoru, in služila temu in prihodnjim rodom. Še naprej bo potrebno ohranjati neprekinjen krogotok sonaravnega razvoja gozdov, tako v zadovoljstvo lastnika, gozdarjev in vseh drugih uporabnikov tega prostora. ▲

Odrasli bukovi gozdovi v Blatnici

Foto Peter Cesar

NAČRT UVAJANJA METODE 20 KLJUČEV V PODJETJE

PAVLINA AREH, univ. dipl. inž. lesarstva

V Gozdnem gospodarstvu smo v fazi izdelave natančnega načrta uvajanja metode 20 ključev. Za vseh dvajset ključev smo opredelili strokovnjaka za posamezen ključ. Izbrali smo sodelavce, ki imajo dovolj znanja in sposobnosti za izbrano področje.

Z namenom, da bi vsi zaposleni sodelovali pri stalnih izboljšavah v družbi, smo zaposlene razporedili v enaindvajset delovnih skupin, pri čemer smo upoštevali skupne interese in lokacijo delovnih mest. Za vsako delovno skupino smo predlagali vodjo skupine, ki bo skupaj s strokovnjaki za posamezne ključne izdelal načrt uvedbe posameznega izbranega ključa svoji skupini primerno, vodil delovne sestanke, spremljal rezultate in za vsako aktivnost opredelil kaj, kdo, kako, kdaj, zakaj ter s čim.

Na osnovi začetnega ocenjevanja podjetja, njegovega poslanstva, vizije in strateških ciljev, smo za leto 2002 kot prioritete ključev v družbi postavili naslednje:

1. Aktivnosti v delovnih skupinah (ključ 3)
2. Čiščenje in organiziranje (ključ 1)
3. Organizacijo sistema in vodenja s cilji (ključ 2)
4. Organizacijo delovnega časa (ključ 10)

V letu 2003 bomo uvajali naslednjih šest ključev in v letu 2004 nadaljnjih deset ključev.

Ta prioriteten vrstni red še ni potrjen oziroma dogovorjen s svetovalci Delotte & Tuche.

Čas v mesecu marcu bomo namenili izobraževanju strokovnjakov za prioritete ključev in vodij delovnih skupin ter s svetovalci uskladili "Načrt uvajanja metode 20 ključev v podjetje". ▲

VSE

ZAPOSLOVANJE DELOVNIH INVALIDOV

BRANE ŠIRNIK, univ.dipl.inž.gozdarstva

V prvem delu je zbran splošni pregled snovi in zakonskih podlag s področja zaposlovanja invalidov. Slovenska zakonodaja, ki obravnava ali vključuje družbeno skrb za invalide, je pogosto nedorečena, zaradi poplave pravnih predpisov pa je nepregledna. V drugem delu pa so na primeru gozdnih delavcev Gozdnega gospodarstva Slovenj Gradec obravnavane možnosti zaposlovanja invalidov v gozdarstvu: v panogi z velikim deležem fizičnega dela, s pogostim pojavom invalidnosti ter s pomanjkanjem ustreznih delovnih mest.

1.1. Nekatere značilnosti usposabljanja in zaposlovanja invalidnih oseb

Brezposelni delovni invalid je na trgu delovne sile bistveno manj konkurenčen kot brezposelna oseba, ki je v celoti zmožna za delo. Prav zaradi tega vzbujajo skrb naraščanje števila brezposelnih delovnih invalidov, zlasti če v času brezposelnosti ne uživajo posebne skrbi tistih služb, ki bi morale skrbeti za poklicno rehabilitacijo in zaposlitev. Te osebe imajo tudi bistveno manj možnosti za zasebno dejavnost oz. za samozaposlitev.

Za današnjega človeka je delo izjemno pomembno, saj na delovnem mestu preživi polovico svojega budnega časa ali celo več. Delovni položaj ima za delavca socialni, materialni in psihološki pomen. Delo pripomore k telesnemu zdravju, še zlasti pa k duševnemu ravnovesju. Poklicno delo prinaša človeku dohodek in status na družbeni lestvici. Na posameznikov odnos do dela pa pomembno vplivajo narava dela, osebnostne lastnosti in družbena klima. Pri porušenem razmerju teh dejavnikov lahko pride do odklonov - običajno do bega pred delom, ki se navadno kaže kot iskanje pravic iz zdravstvenega, invalidskega in pokojninskega zavarovanja.

V raziskavi iz leta 1996, ki jo je financiralo Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve (kot navaja Mekinc, GV št.48, 1997), so analizirali dokumente Mednarodne organizacije dela (Konvencija št. 159 in Priporočilo št.198 o poklicni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov), Sveta Evrope (Priporočilo št. R(92)6, Usklajena politika rehabilitacije invalidov) in OZN, ki ima svoja Standardna pravila o izenačevanju možnosti invalidov iz leta 1993 (GS OZN, Res 48/96).

Značilnosti, ki jih lahko razberemo iz teh dokumentov so:

- sodobna rehabilitacija je realno naložen kapital;
- zaradi boljšega usposabljanja in zaposlovanja invalidnih oseb morajo biti sprejeti sklepi ekonomske politike;
- novi proizvodni in tehnološki trendi pomenijo različne možnosti zaposlovanja posameznih kategorij težje zaposljivih;
- zaposlovanje pod posebnimi pogoji naj bi potekalo pod splošnim, strokovno kompetentnim nadzorom;
- invalidska podjetja naj bi invalidom omogočila, da opravljajo koristno in plačano delo ter jim pri tem dajala vso potrebno osebnopomoč; oblikovala naj bi proizvodne enote, ki so sestavni del konkurenčnega tržno-ekonomskega sistema; prizadevala naj bi si, da bodo ob upoštevanju njihove posebne družbene vloge finančno čim bolj uspešna;
- pristojni organi morajo sprejeti sklepe, s katerimi oblikujejo in razvijajo pogoje (finančne, materialne, strokovne, programske, idr.) za usposabljanje in zaposlovanje ob posebnih pogojih;
- zaposlovanje ob posebnih pogojih naj bi bilo dostopno tistim, ki se zaradi svoje invalidnosti niso sposobni zaposliti na odprtem trgu dela; imeli naj bi možnost obdržati to zaposlitev in v njej tudi napredovati.

Ob celotni medicinski in profesionalni rehabilitaciji s povprečnim trajanjem usposabljanja lahko rečemo, da bo vsa vložena sredstva rehabilitiranec poravnal v sedmih letih, če se bo vključil v delovni proces s polnim ali vsaj polovičnim delovnim časom. (Mekinc, 1997). Če rehabilitiranec z delom ustvarja sredstva ne le za svojo polno ali delno vzdrževanje, temveč ustvarja tudi za družbo kakšno vrednost, bodo stroški rehabilitacije povrnjeni že po štirih letih ali

celo še prej. Če pa se invalidna oseba po končanem usposabljanju ne vključi v delovni proces, rehabilitacija nima ekonomskega smisla.

Družba, ki ne bi ukrenila ničesar za uspešno adaptacijo za delo manj zmožnih ljudi, bi morala konstantno računati z velikimi izdatki. Ni težko izračunati, da je sodobna rehabilitacija ne le ekonomsko utemeljena, temveč tudi pozitivna postavka v proračunu tiste družbe, ki program kompleksne rehabilitacije uspešno izvaja. Rehabilitacija je vedno ustvarjalen proces, usmerjen tako k usposabljanju prizadetih za enakopravno sodelovanje v življenju družbe, kot tudi k oblikovanju takšnih pogojev, ki jim to omogočajo.

1.2. Problematična trajnost zaposlitve delovnih invalidov

Podatki o številu brezposelnih invalidov in različne analize njihovega ekonomskega in socialnega položaja so na voljo pri Zavodu RS za zaposlovanje. Analiza položaja te kategorije prebivalstva omogoča oblikovanje ustrezne aktivne politike zaposlovanja invalidov v skladu s potrebami trga delovne sile.

Tabela št. 1: Razmerje med številom brezposelnih oseb in brezposelnih invalidov v letih 1995 in 2000

Leto (stanje 31. 12. 2000)	Število brezposelnih oseb	Število invalidov	Število zaposlenih invalidov	Delež invalidov med brezposelnimi (v %)	Delež delovnih invalidov med brezposelnimi invalidi (v %)
1995	126.759	7.165	617	5,7	74,7
1996	124.470	8.671	575	7,0	78,7
1997	128.572	10.897	653	8,5	81,3
1998	126.625	12.528	723	9,9	83,3
1999	114.348	14.878	818	13,0	83,6
2000	104.583	17.179	1.131	16,4	86,4

Status invalida je tem osebam priznan s pravnomočno odločbo pristojnega organa:

- delovnim invalidom po Zakonu o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (Ur.list RS, št.106-4965/99),
- vojaškim invalidom po Zakonu o vojnih invalidih (Ur.l. RS 63/95, 19/97),
- kategoriziranim mladostnikom po Zakonu o izobraževanju in usposabljanju otrok in mladostnikov z motnjami v telesnem in duševnem razvoju (Ur.l. SRS 19/76 in 3/80),
- invalidnim osebam po Zakonu o usposabljanju in zaposlovanju invalidnih oseb (Ur.l.SRS 18/76).

Tabela št.2: Brezposelni invalidi po vrstah invalidnosti v letih 1999 in 2000 (stanje 31. 12.)

Vrsta invalidnosti	Število brezposelnih invalidov		Porast	
	1999	2000	Število	%
Delovni invalidi	12.432	14.838	2.406	19,4
Kategorizirana mladina	1.297	1.257	-40	-3,1
Po zakonu o usposabljanju in zaposlovanju invalidnih oseb	1.110	1.041	-69	-6,2
Vojaški invalidi	39	43	4	10,3
SKUPAJ	14.878	17.179	2.301	15,5

(Vir: Zavod RS za zaposlovanje)

Bolj kot število je zaskrbljujoča struktura invalidov in posledično njihove zaposlitvene možnosti glede na:

- stopnjo izobrazbe: 55,0 % invalidov ima I. stopnjo izobrazbe, več kot 10,0 % pa II. stopnjo,
- starost: 36,0 % invalidov je starih od 40 do 50 let, 38,0 % je starejših od 50 let,
- čakalno dobo: 76,0 % vseh invalidov je na Zavodu prijavljenih več kot 24 mesecev.

Delež invalidov med brezposelnimi namreč stalno narašča in je narasčal tudi v letu 2000 saj je ob koncu decembra znašal že 16,5 %. Število brezposelnih invalidov se je tako v letu 2000 povečalo za 2.301 oseb. (Tabela št.1) V zadnjih letih se med invalidnimi iskalci zaposlitve povečuje delež delovnih invalidov. Podoben trend naraščanja lahko upravičeno pričakujemo tudi v prihodnje, hkrati pa tudi ustalitev brezposelnih delovnih invalidov kot trajnih iskalcev zaposlitve na trgu delovne sile.

Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-1) zagotavlja delovnemu invalidu II. in III. kategorije invalidnosti trajnost zaposlitve, če je do invalidnosti prišlo med delovnim razmerjem (101.člen). Delodajalec mora takega zavarovanca obdržati v delovnem razmerju in ga premestiti na delovno mesto primerno njegovi preostali delovni zmožnosti in strokovni izobrazbi, mu zagotoviti poklicno rehabilitacijo in delo s krajšim delovnim časom od polnega delovnega časa. Ta obveznost delodajalca pa je dopolnjena tudi s pogoji, saj bo lahko delodajalec v primerih, ki jih določa zakon, takemu delavcu tudi odpovedal pogodbo o zaposlitvi. Zakon je povzel prejšnjo pravno ureditev, ki je temeljila na družbeni lastnini in medsebojnih delovnih razmerjih in ki ni poudarjala pomena dobička, pač pa razglašala medsebojno solidarnost. V sedanjem ekonomskem položaju je racionalna kadrovska politika izrednega pomena za uspešno poslovanje podjetja. Prav zaradi tega se morajo delodajalci pogosto soočiti z zaposlovanjem delovnih invalidov, ki jih zaradi specifične preostale delovne zmožnosti ne morejo razporediti na druga ustrezna dela. Splošna kolektivna pogodba za gospodarstvo (Ur.l.RS št.40/97, 51/98) nalaga delodajalcem dolžnost, da morajo delovnega invalida razporediti na ustrezno delovno mesto, ob upoštevanju preostale delovne zmožnosti, v roku 15 dni po pravnomočnosti sklepa o ugotovitvi invalidnosti. Te obveznosti pa praviloma ni možno izpolniti. Ker je treba poprej poiskati in adaptirati ustrezno delovno mesto, na katerem bo lahko delovni invalid opravljal svoje delo, ne da bi se invalidnost poslabšala. Prav zaradi tega številni invalidi niso razporejeni na ustrezna delovna mesta. Pogosto so izpostavljeni pritiskom, da morajo opravljati tudi takšna dela, ki ne ustrezajo njihovi preostali delovni zmožnosti. Delovni invalidi pa se pogosto zatekajo tudi v odsotnost zaradi bolezni, kar včasih privede do konfliktnih situacij oz. sporov med invalidom in osebnim zdravnikom na eni ter med osebnim zdravnikom in delodajalcem na drugi strani.

1.3. Analiza stanja zaposlenosti invalidov v Sloveniji in v nekaterih državah Evropske unije

1.3.1. Analiza stanja v Sloveniji

Veljavni Zakon o usposabljanju in zaposlovanju invalidnih oseb (ZUZIO) (Ur.list SRS št.18-806/1976) v 4. poglavju definira *invalidska podjetja* med drugimi posebnimi organizacijami za usposabljanje in zaposlovanje invalidov. Zakon predvideva, da morajo imeti invalidska podjetja 40% invalidov od skupnega števila zaposlenih. To so invalidi, ki se "glede na svojo invalidnost in preostalo delovno zmožnost ter glede na svoje zdravstveno stanje ne morejo usposobljati in zaposliti pod enakimi pogoji, kot druge invalidne osebe" (29. člen).

V 80 letih je v Sloveniji delovalo od 8 do 10 invalidskih podjetij, saj je v času samoupravljanja prevladovala ideja zaposlitve vseh invalidov po splošnih pogojih. Zakon o podjetjih (Ur. list SFRJ, št. 77/88) in pozneje zakon o gospodarskih družbah (Ur.list RS, 30/93) sta omogočila delovanje in organiziranje invalidskih podjetij na temelju tržnih zakonitosti. Leta 1991 je bilo v Sloveniji v 51 invalidskih podjetjih zaposlenih približno 2.500 invalidov. Večina podjetij je bila ustanovljenih leta 1989 in pozneje. Konec leta 1995 je 100 invalidskih podjetij v Sloveniji zaposlovalo že 6.100 delavcev, od tega približno 3.150 invalidov.

V letu 2000 se je število invalidskih podjetij, ki pri Zavodu RS za zaposlovanje uveljavljajo nadomestilo dela stroškov za zaposlene invalide, povečalo za 9 in je ob koncu decembra znašalo 142, število zaposlenih invalidov je ob koncu decembra znašalo 5.840. Največ invalidskih podjetij deluje na področju OS Ljubljana (46) in OS Maribor (28), najmanj pa v OS Murska Sobota (3) in OS Nova Gorica (4).

Tako invalidska podjetja še naprej opravljajo pomembno poslanstvo pri ohranjanju delovnih mest invalidov.

1.3.2. Analiza stanja v nekaterih državah EU

V državah članicah EU je položaj invalidskih podjetij in zaposlovanje invalidov pod posebnimi pogoji urejen zelo različno. V Veliki Britaniji je bil leta 1944 sprejet zakon o zaposlovanju invalidov, na podlagi katerega so začeli ustanovljati invalidska podjetja. V drugih članicah EU obstajajo invalidska podjetja od petdesetih let dalje, zakonodaja pa je bila sprejeta nekoliko kasneje. Na podlagi Priporočila št. 99 o posebni rehabilitaciji invalidov Mednarodne organizacije dela iz leta 1956 so bili sprejeti potrebni predpisi v Franciji leta 1957, v Belgiji 1958, in v Luksemburgu leta 1959. Na Nizozemskem so leta 1967 na podlagi dveh splošnih zakonov o zaposlovanju brezposelnih oseb sprejeli predpis o zaposlovanju invalidnih oseb. V 60 letih so bila ustanovljena prva invalidska podjetja tudi v Nemčiji in na Danskem, vendar pa so ustrezno zakonodajo sprejeli šele leta 1974. Zadnja, ki je sprejela predpise s tega področja, je bila Grčija (1988), vendar pa v tej državi še ni bilo ustanovljeno nobeno invalidsko podjetje. V EU je pod posebnimi pogoji zaposlenih 350.000 invalidnih oseb. Večina le-teh - 80% - je zaposlena v Franciji, Nemčiji in na Nizozemskem. Primerjava števila invalidskih podjetij zaradi različnosti zaposlovanja pod posebnimi pogoji v EU ni mogoča. Edina mogoča primerjava je tako primerjava števila zaposlenih invalidov s številom vseh zaposlenih. (Podatki za Slovenijo niso povsem primerljivi, saj se primerjava ne nanaša na isto leto).

Tabela št. 3: Primerjava števila zaposlenih pod posebnimi pogoji z aktivno populacijo

Država	Število oseb zaposlenih pod posebnimi pogoji (na 1000 prebivalcev)
Nizozemska	12.2
Irsko	6.3
Belgija	4.9
Nemčija	3.7 (bivša ZRN: 4.3)
Francija	3.0
Velika Britanija	2.9
Danska	2.7
Luksemburg	0.6
Španija	0.4
Italija	Ocena: pribl. 0.2
Portugalska	Ocena: pribl. 0.1
Grčija	/
Evropska unija	V povprečju 2.3
Slovenija 4.4	(dec.1995)

Vir: Mekinc 1997, Zavod za zaposlovanje (1996)

1.4. Ukrepi ekonomske politike za boljše zaposlovanje invalidnih oseb

Stimulativna davčna politika je temelj, na katerem gradijo države EU ugodnosti za delodajalce, ki zaposlijo invalidne osebe. Pod ukrepi ekonomske politike razumemo ukrepe države, ki zaradi spodbujanja večjega zaposlovanja invalidnih oseb ponuja delodajalcem, ki take osebe zaposlijo, določene ugodnosti oz. finančne bonitete.

Sedanja zakonodaja, ki omogoča določene bonitete s tega področja je: Zakon o dohodnini, Zakon o prometnem davku, Zakon o davku od dobička pravnih oseb, Zakon o davku občanov, Zakon o davku na promet nepremičnin in Carinski zakon.

Konkretno pa imajo invalidska podjetja naslednje olajšave:

- oproščene so plačila carine pri uvozu specifične opreme (Carinski zakon Ur.l.št.1/95, 28/95). Uredba o uveljavljanju pravice do carinske oprostitev, Ur.l. RS št.46-2220/1999, RS 16-965/2001);
- prejemajo mesečno subvencijo oz. nadomestitev dela stroškov za vsakega invalida zaradi zmanjšane delazmožnosti v povprečni višini od 25% do 75% (odvisno od stopnje prizadetosti invalida) z zakonom določene zajamčene plače v Sloveniji, ki jo izplača Republiški zavod za zaposlovanje (Pravilnik o merilih za nadomestitev dela stroškov invalidskim podjetjem, Ur.l.RS št.54-2860/1997);
- sofinanciranje investicij v invalidskih podjetjih (Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje);

- sofinanciranje prilagoditve prostorov in tehnične opreme za zaposlitev težje prizadetih invalidov (Zakon o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti, Ur.l. RS 5/91, 48.člen);
- oproščene so plačevanja davka na izplačane plače (Zakon o spremembi in dopolnitvi zakona o davku na izplačane plače: ZDIP-A, Ur.l.RS št.31-1811/97);
- oproščene so plačevanja davka od dobička pri poslovanju (Zakon o davku od dobička pravnih oseb: ZDDPO);
- oproščene so plačevanja že obračunanih prispevkov za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, zdravstveno varstvo, za zaposlovanje in otroško varstvo, ki naj bi se uporabljala za materialni razvoj invalidskega podjetja (ZPIZ, člen 226, 232).

Invalidska podjetja se večinoma financirajo z lastno proizvodnjo oz. z opravljanjem storitev na trgu. Delodajalcem se lahko v okviru sredstev, namenjenih za izvajanje programov zaposlovanja, zagotavlja med drugim tudi sofinanciranje prilagoditve prostorov in tehnične opreme za zaposlitev težje prizadetih invalidov. (48.člen Zakon o zaposlovanju in zavarovanju za primer brezposelnosti - ZZZPB)

Kot je razvidno iz Tabele št.4, je financiranje invalidskih podjetij v EU zelo raznoliko. V Nemčiji največ prispeva proračun, nezamisljiv delež pa dobijo tudi s prodajo lastnih izdelkov in nekoliko manjšega z donacijami. V Franciji, kjer imajo dva vira financiranja invalidskih podjetij, država krije plače uslužbencev v režiji, vsi drugi stroški, od plač invalidnih oseb naprej, pa so kriti od prihodkov, ustvarjenih v samem podjetju. Na Nizozemskem večino stroškov krije država v nasprotju z Avstrijo, kjer invalidska podjetja večino prihodkov ustvarjajo z lastno proizvodnjo oz. z nudenjem storitev.

Tabela št. 4: Financiranje invalidskih podjetij

Država	Doh. od prodaje izdelkov in storitev	Podpora države	Podpora lokalne skupnosti	Donacije
Avstrija	67,2%	20,6%	12,2%	0%
Francija	40,0%		60%	
Nizozemska	20%	78,5%	1,5%	
Nemčija	30%	50%		20%
Slovenija	70%	30%		

Vir: Makinc, 1997

1.5. Pravni vidiki zaposlovanja v invalidskih podjetjih

Za invalidne in neinvalidne delavce, zaposlene v invalidskih podjetjih, veljajo isti predpisi s področja delovnih razmerij, kot za druge delavce zaposlene v podjetjih. Tudi pravice in obveznosti iz delovnih razmerij invalidov zaposlenih v invalidskih podjetjih in invalidov zaposlenih pod splošnimi pogoji, so enake. Vsi zaposleni invalidi poleg osnovne plače, ki ni socialna pomoč, prejemajo tudi različne dodatke zaradi invalidnosti.

EU pravnega statusa in plač zaposlenih invalidov nima urejeno enotno. V Avstriji imajo vsi zaposleni delavci (invalidne osebe, vodstveni in "režijski" delavci) status delojemalca. Invalidi zaslužijo polno plačo in jim ne pripada socialna pomoč. Nasprotno pa ima v Nemčiji večina invalidov status varovanca, kar je povezano z glavno zdravstveno okvaro, saj je kar 83% vseh invalidov duševno prizadetih. Nemška invalidska podjetja so zelo podobna slovenskim varstvenim delovnim centrom. Na Nizozemskem ima invalidni delavec status delojemalca in sklenjeno pogodbo o zaposlitvi za nedoločen čas. Nasprotno pa imajo neinvalidni delavci - to so tudi tu le "režijski delavci" - status občinskih uslužbencev.

V invalidska podjetja se zaposlujejo vse invalidne osebe, ki jim je bila z zakonom priznana invalidnost. Pri tem zgornja in spodnja meja sposobnosti za delo nista opredeljeni z določenimi deleži. Vendar pa Zakon o usposabljanju in zaposlovanju invalidnih oseb (Ur.list 18-806/1976 in 8-412/1990) v 29.členu določa, da se v invalidska podjetja zaposlujejo invalidi, ki se glede na svojo preostalo delovno zmožnost ne morejo usposabljati oz. zaposliti ob rednih pogojih. Tudi spodnja meja je določena s tem zakonom in sicer tako, da se v delavnicah pod posebnimi pogoji (to so varstveno delovni centri) zaposlujejo osebe, ki se ne morejo zaposliti niti v rednih razmerah, niti v invalidskih podjetjih.

V EU prevladuje med zaposlenimi v invalidskih podjetjih populacija duševno prizadetih oseb. Iz Tabele št.5 je razvidno, da imajo največji delež v Nemčiji in najmanjšega v Veliki Britaniji.

Tabela št.5: Značilnosti zaposlenih invalidov glede na glavno okvaro

Država	Telesna Okvara	Duševna Prizadetost	Duševno obolenje	Čutilo	Kombinacija
Nemčija	5%	83%	10%	/	2%
Belgija	12%	79%	/	9%	/
Irska	6%	76%	14%	3%	1%
Francija	7%	70%	18%	3%	2%
Italija	9%	68%	/	2%	21%
Danska	32%	56%	10%	1%	1%
Nizozemska	43%	31%	16%	/	10%
Avstrija	59%	21%	5%	/	15%
Vel. Britanija	47%	16%	18%	15%	4%
Slovenija	61%	12%	3%	24%	/

Vir: Uršič, 1995

Podrobnejša primerjava populacije invalidov in načinov financiranja invalidskih podjetij nam pokaže, da je v državah z večjim deležem duševno prizadetih (kjer so invalidska podjetja podobna slovenskim varstveno-delovnim centrom), večja tudi podpora države oz. lokalne skupnosti. (npr. v Nemčiji)

Nadaljevanje prihodnjic

PE Podružnica SLOVENJ GRADEC

tel.: (02) 88 12 700, (02) 88 12 730,

fax: (02) 88 12 737

IZBERITE MODRO SVOJO POT

Zavarovalnica Maribor d.d.
zanesljiv partner za vse vrste
zavarovanj.

INFORMATIVNI GOZDARSKI STORŽI V FEBRUARJU

GORAZD MLINŠEK, univ.dipl.inž.gozdarstva, ☎ Zavod za gozdove Slovenije, Območna enota Slovenj Gradec,

Gozdarji Zavoda za gozdove območne enote Slovenj Gradec so izdelali desetletni območni načrt, v katerem so podane usmeritve za gospodarjenje v vseh gozdovih Koroške regije za obdobje 2001 - 2010.

V mesecu februarju je potekala v prostorih ZGS OE Slovenj Gradec javna razgrnitev območnega načrta, kateri pa bo sledila v mesecu marcu javna obravnava tega načrta. Javna razgrnitev območnega načrta je bila namenjena vsem, ki gospodarijo z gozdom oziroma so povezani z gozdom. Vsak udeleženec javne razgrnitve je imel možnost podati svoje strokovno mnenje in pripombe o načrtu. Predhodno je Branko Gradišnik, vodja odseka za gozdnogospodarsko načrtovanje v OE Slovenj Gradec, seznanil z desetletnim območnim načrtom pa tudi načrtovanimi deli v posameznih gospodarskih enotah vse zaposlene v vseh šestih krajevnih enotah našega območja. Izdelani so območni načrti na vseh štirinajstih območnih enotah ZGS.

Revirni gozdarji so intenzivno izdelovali in obnovljali gozdnogojitvene načrte ob upoštevanju navodil Pravilnika o gozdnogospodarskih in gozdnogojitvenih načrtih. Sicer pa mora to delo potekati obvezno čez vse leto. Gozdnogojitveni načrt je izvedbeni načrt, kratkoročno gojitveno načrtovanje (načrtovanje del v posameznih razvojnih fazah v posameznih negovalnih enotah) je vse bolj pomembno za ureditveno načrtovanje v gozdnogospodarskih enotah. Gozdnogojitveni načrt je tudi osnova za letne izvedbene načrte v državnih in zasebnih gozdovih. Lastnikom gozdov pripadajo spodbude za izvedbena gojitvena in varstvena dela, katera so načrtovana v gozdnogojitvenem in letnem načrtu. S pomočjo gozdnogojitvenega načrta spremljamo tudi kronološki razvoj posameznega gozda. Globoka zmrzal (na tleh izven gozda tudi do 80 cm globoko, v gozdnih tleh pod zastorom drevesnih krošenj manj - vpliv mikroklima) in malo snežnih padavin vplivata tudi na pomanjkanje vode v višje ležečih priso-

jnih predelih. Na izpostavljenih predelih se pojavljajo posamezne lubadarke (po podlubnikih lansko jesen napadena drevesa) ali pa večja žarišča (večje število lubadark). Najbolj so izpostavljena fiziološko opešana drevesa na dravskih prodnatih nanosih. Zabeležili pa smo že tudi večja žarišča na izpostavljenih pobočjih do nadmorske višine 800 m. Z podlubniki močno napadena drevesa imajo pogostokrat še zeleno krošnjo, lubje pa jim z debela odpada. Odpadanje lubja povzročajo tudi ptiči, ki so pravi rentgenologi pri odkrivanju podlubnikov v deblu. Tako gozdarji kot lastniki gozdov, preglejmo gozdne površine, saj bomo s pravočasnim odkritjem žarišč in hitrim ukrepanjem (posek, takojšnji odvoz hlodovine, sežig ali škropljenje napadenega materiala, v spomladanskem času postavitve kontrolno lovnih nastav - kontrolno in lovnih dreves, kupov vej ali pasti s feromonskimi vabami) preprečili intenzivno širjenje podlubnikov in škodo v gozdu.

Lepo vreme je privabilo na

plano že tudi šolarje. Učitelji posameznih osnovnih šol so nas že zaprosili za sodelovanje pri naravoslovnih dnevih. Na Pungartu (Grmovškov dom na Pohorju) so imeli šolo v naravi osnovnošolci iz Kranja. Gozdarji iz mislinjske krajevne enote so jih seznanili z življenjem in delom v gozdu s pomočjo diapozitivov in strokovnim sprehodom po gozdu. Tudi osnovnošolci iz Kotelj in osnovne šole Koroških jeklarjev z Raven na Koroškem so imeli pod vodstvom gozdarja Bojana (KE Prevalje) naravoslovne ure kar v gozdu.

Čeprav potekajo dogovarjanja med Kmetijsko gozdarsko zbornico in ZGS o prevzemu posameznih del s področja izobraževanja lastnikov gozdov, smo v območni enoti Slovenj Gradec pričeli z izobraževanjem lastnikov gozdov po letnem programu. Pri Žoharju v Šentjanžu nad Radljami so radeljski gozdarji organizirali pod strokovnim vodstvom strokovnjaka Srednje gozdarske šole iz Postojne enodnevni tečaj o varnem delu z motorno žago. ▲

Foto Franc Jurac

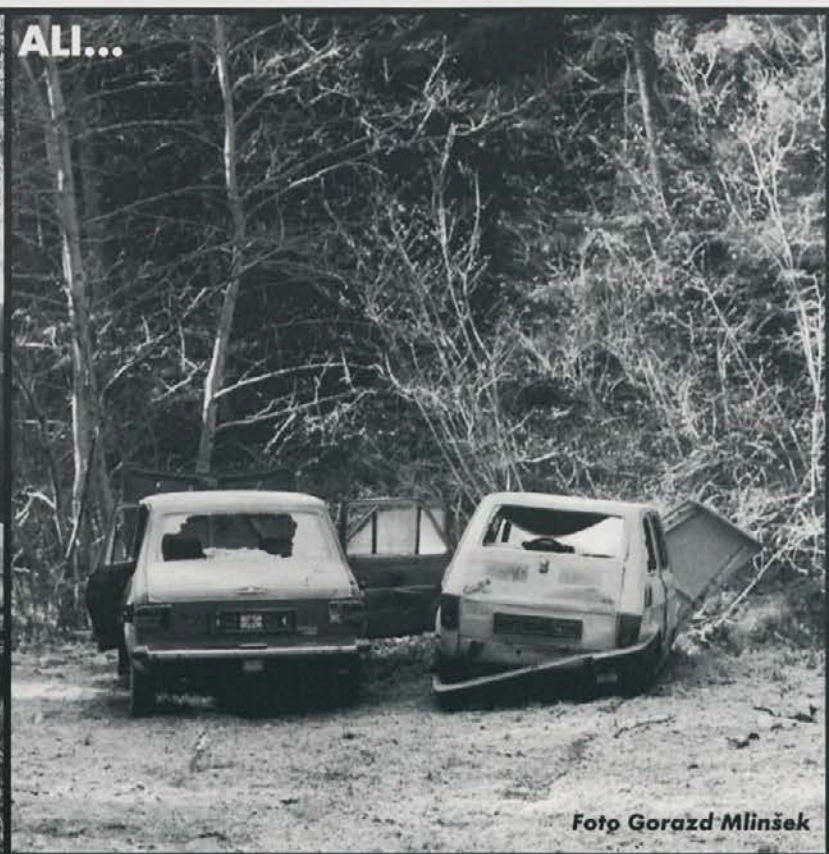

Foto Gorazd Mlinšek

ODKUP MLEKA NA OBMOČJU PODROČNE ZADRUGE SLOVENJ GRADEC V LETU 2001 IN OBETI ZA LETOŠNJE LETO

MIRKO TOVŠAK, oec.

Govedorejska društva delujejo na območjih področnih zadrug. Tako se tudi delovanje govedorejskega društva Slovenj Gradec pokriva z območjem delovanja področne zadruge Ledina Slovenj Gradec. V tem sestavku se bomo omejili samo na podatke o odkupu mleka v Mislinjski dolini, čeprav je splošna problematika pridelovanja in odkupa mleka podobna na celotnem koroškem območju.

Odkup mleka v lanskem letu so že na samem začetku zaznamovali znani dogodki glede pogajanj o odkupni ceni in ostalih pogojih odkupa. Tržni red za mleko je namreč določal, da se odkupna cena mleka oblikuje na osnovi dogovarjanj med mlekarjami, zadrugami in ostalimi zainteresiranimi (kmečki sindikat, Kmetijsko - gozdarska zbornica in Zadruga zveza). Dolgo ni bilo dokončnega dogovora, pogajanja pa so se zaostriła celo do takšne mere, da je prišlo do mlečnega štrajka in blokiranja nekaterih mlekarj v Sloveniji. Končni razplet je bil takšen, da se je izhodiščna odkupna cena oblikovala približno na obstoječi ravni, nekoliko povečani za inflacijo, ostali pa so vsi veljavni dodatki za kvaliteto mleka in ostali kriteriji, ki jih je določal pravilnik o elementih za oblikovanje odkupne cene mleka.

V takšnih pogojih je potekal tudi odkup preko naše zadruge. Na našem območju smo dobavljali mleko po sklenjenih pogodbah v Mlekarno Celeia Arja vas, skoraj 80% celotne količine, preostali del pa v obrat Ljubljanske mlekarne v Maribor. Skupaj je bilo odkupljenega 10.589.393 litrov mleka, kar je celo za 0,5% manj kot v letu 2000. Zmanjšana količina odkupa je rezultat zmanjšane števila kmetov, ki so oddajali mleko v javno potrošnjo, saj se je vseh pridelovalcev mleka zmanjšalo od 255 v letu 2000 na 235 v letu 2001. Trend zmanjševanja števila pridelovalcev mleka beležimo že nekaj let, odpadajo pa pretežno rejci z manjšimi količinami oddanega mleka.

Spremenjena struktura pridelovalcev mleka v primerjavi z

Koncem lanskega leta je prišlo do celovite organizacijske prenove združništva na Koroškem. Iz sedanjih petih manjših zadrug je nastala ena, večja in prenovljena zadruga, ki s svojo dejavnostjo pokriva celotno območje Koroške (Mislinjske, Mežiške in zahodnega dela Dravske doline).

Pred kratkim je mlekarja Celeia Arja vas podelila priznanja najboljšim pridelovalcem mleka. Drugo mesto je po količini oddanega mleka v to mlekarjo zasedel domačin Boštjan Verčkovnik.

Največje dobaviteljice mleka celjski mlekarji (zadruga) so prejele posebna priznanja. Slovenjgraška zadruga je bila na drugem mestu.

▲▼ Foto Mirko Tovšak

letom 2000 je zelo nazorno prikazana s sledečimi podatki:

Pogoji odkupa mleka za leto 2002 še niso znani, saj se pogaja

Količina oddanega mleka	Število rejcev v letu 2000	Število rejcev v letu 2001
do 5.000 l	10	6
od 5.001 do 10.000 l	22	19
od 10.001 do 20.000 l	59	29
od 20.001 do 30.000 l	50	48
od 30.001 do 40.000 l	34	29
od 40.001 do 50.000 l	21	22
nad 50.000 l	59	82

janja o odkupnih pogojih, vključno z odkupno ceno, še niso pričela. Pravilnik o elementih za oblikovanje odkupne cene kravjega mleka je bil objavljen v uradnem listu RS št. 107/01. Po mnenju večine tistih, ki se bodo o pogojih pogajali na strani kmetov, je pravilnik precej posplošen, v njem pa niso upoštevani usklajeni predlogi Kmetijsko - gozdarske zbornice Slovenije, mlekarne pa do danes še niso predlagale nobenih predlogov za spremembo obračuna mleka. Po izjavah njihovih predstavnikov čakajo na odločitev vlade, ali bo država tudi v letošnjem letu zadržala že uveljavljene prelevmane za izvoz mleka in mlečnih proizvodov in to tudi uradno objavila. V kolikor se to ne bo zgodilo, trdijo, da ni nikakršnih možnosti za povečanje odkupne cene mleka.

Kakor koli že, pogoji pridelovanja in odkupa mleka za letošnje leto so v celoti neznanka, ki pa ob napovedanih znižanjih kvot s strani predstavnikov Evropske unije še bolj pritiskajo na kmeta in zadruga v negotovost. V tem trenutku lahko v ta sestavek zapišemo le to, da so nam tako predstavniki Ljubljanske mlekarne, kot tudi predstavniki celjske mlekarne zagotovili, da do nadaljnjega ne bodo spreminjali odkupnih pogojev in cene mleka.

In kako je z delitvijo območja na obe mlekarne? Zaenkrat ostaja delitev takšna, kot je bila do sedaj. Res je, da smo želeli zaokrožiti območje slovenjgraške zadruge tako, da bi na tem območju odvažala mleko le še celjska mlekarja, ki odkupi tudi pretežno del proizvedenega mleka na tem območju. Žal, smo pri predstavnikih Ljubljanske mlekarne ob tem predlogu naleteli na ostro nasprotovanje, zato zaenkrat odkupnega področja ne bomo spreminjali.

Zavedati se moramo namreč, da je sedaj skupna zadruga dolžna zagotoviti odkup s celotnega območja Koroške, pri enostranskih odločitvah pa bi bile posledice za nekatera območja, ki pretežno oddajajo mleko v Ljubljansko mlekarjo, preveč tvegane. ▲

SREČALI SO SE PROIZVAJALCI MLEKA

FRANC JURAČ

Mlekarna Celeia iz Arje vasi, ki se ponaša s 60-letno tradicijo, vsako leto organizira srečanje proizvajalcev mleka, ki mlekarni oddajo več kot sto tisoč litrov mleka. Tokrat je bilo srečanje v Slovenj Gradcu.

V letu 2001 je celjska mlekar-
na od 23 kmetijskih zadrug in
od 1700 kmetov odkupila in pre-
delala 70,769.000 litrov kako-
vostnega mleka. Največ mleka
so pridelale Kmetijska zadruga
Šaleška dolina, Kmetijsko goz-
daraska zadruga Ledina Slovenj
Gradec in Kmetijska zadruga
Šentjur pri Celju.

Med kmeti pa sta največ mleka
oddala

Franci in Jožica Rotnik iz

Raven pri Šoštanju

- 484.565 litrov,

druga je bila kmetinja

Terezije Vrčkovnik iz Podgorja

pri Slovenj Gradcu

- 455.532 litri,

in

Damjan Četina iz Spodnjih

Grošovelj v Savinjski dolini

- 452.416 litrov mleka.

Vsem proizvajalcem mleka so
na srečanju podelili priznanje
Mlekarnice Celeia 2002. ▲

1. Mlekarji v zbiralnici mleka
v Šmiklavžu

2. Prejemniki priznanj za
mleko z direktorjem celjske
mlekarnice Marjanom
Jakobom

Foto Franc Jurač

DRUŠTVO KMETIC - ZBRALE SO SE V REKORDNEM ŠTEVILU

FRANC JURAČ

Društvo kmetic iz Mislinjske doline

Foto Franc Jurač

Društvo kmetic Mislinjske doline so se letos množično udeležile
občnega zbora svojega društva. Na njem so kritično pregledale
svoje delo v minulem obdobju, za naprej pa so sprejele bogat pro-

gram dela. Kot so same povedale v Tomaški vasi, kjer je občni zbor
potekal, so na letošnjem občnem zboru podrle rekord udeležbe, saj
je na občni zbor prišlo veliko čez sto kmečkih žena in deklet. ▲

VSE

SVET KGZS OBMOČNE ENOTE SLOVENJ GRADEC RAZPRAVLJAL O PROBLEMU KLANJA ŽIVINE NA OBMOČJU KOROŠKE

IDA ROBNIK

Na Koroškem je na področju kmetijstva že nekaj časa najbolj pereč problem klanje in prevoz živine in mesa. Svet Kmetijsko gozdarske zbornice Slovenije, območne enote Slovenj Gradec je na peti seji, ki je bila 13. februarja v Slovenj Gradcu, obravnaval to problematiko. Da bi hitreje in lažje rešili ta problem, so na sejo povabili tudi predstavnike organizacij in institucij, ki bi na tem področju lahko kaj pomagali ali storili.

Andrej Presečnik-predsednik KGZS območne enote Slovenj Gradec

▲ Foto Ida Robnik

Predsednik sveta Andrej Presečnik je v uvodu nanizal probleme, ki so se pojavili v našem območju po ukinitvi klavnice v Otiškem vrhu in povedal, kaj je bilo v lanskem letu za rešitev tega že storjenega ter prebral poročilo skupine predstavnikov koroških občin in kmetov o obisku v Globasnici, kjer so se seznanili z njihovo organizacijo klanja in prevozov živine. Iz poročila je razvidno, da imajo to dejavnost organizirano tako, da je za kmeta najbolj učinkovita in sprejemljiva.

Na območju Železne Kaple imajo urejeni dve klavnici v

velikosti 20 do 30 m², z enostavno opremo. Žival, ki gre v zakol, pregleda veterinar, prevoz opravijo lastniki sami. Tudi zakol lahko opravijo lastniki sami, če so za to usposobljeni. Predelavo v mesne izdelke vršijo v primernih prostorih s sodobno opremo. Proizvode tržijo pod tržno znamko in imajo organizirano trgovino na eni izmed kmetij, kjer prodajajo poleg mesnih tudi druge tržne viške. Predpisi v zvezi s to dejavnostjo so pri njih dokaj življenski in so v skladu z zakonodajo EU.

V nadaljnji razpravi so kmetje, člani sveta ugotavljali, da je

bistven problem klanje živine za domače potrebe in prisilni zakol. Želijo, da se čimprej uredijo predpisi, da ne bo več potrebno pri takem zakolu prevažati cele živali na veterinarski pregled, ampak samo glavo. Oglasili so se tudi predstavniki predelovalcev, ki so zelo zainteresirani za klavnico na območju Koroške regije in so pripravljene tudi sovlagati v klavniško dejavnost. Oglasila se je tudi predstavnica Agencije za regionalni razvoj in povedala, da je v dokumentu, ki opredeljuje razvoj regije, prioriteta klavnica. Veliko je bilo govora tudi o komunalnih klavnicah, ki bi bile nekaj podobnega, kot so male avstrijske klavnice, vendar za zdaj za opravljanje dejavnosti na tak način pri nas ni predpisov.

To tematiko so zaključili z ugotovitvijo, da je potrebno problem klanja in prevozov živine na Koroškem rešiti čimprej. V marcu bo na to temo organizirana okrogla miza. Predlagali so tudi, da se ustanovi konzorcij, kjer bodo vključene zadruga, mesarji, predstavniki kmetov in Agencija za regionalni razvoj, ki bo organiziral ožvitev klavnice v Otiškem vrhu. Prvi sestanek za

ustanovitev konzorcija skliče združena koroška zadruga. ▲

VIHARNIK

Izdaja:

Gozdno gospodarstvo Slovenj Gradec, d.d.
2380 Slovenj Gradec, Vrančev trg 1
Telefon: 88/ 43-332, faks: 88/ 42-684
E-mail: viharnik@gg-sg.si

Direktor: Silvo Pritrznik, univ.dipl.inž.gozd.

Odgovorna in glavna urednica: Ida Robnik

Uredniški odbor:

Ida Robnik, Gorazd Mlinšek in Marlena Humek

Likovna urednica in grafično oblikovanje:

Marlena Humek

Priprava za tisk: Forma Hutter, Maribor

Tisk: ZIP CENTER, Ravne na Koroškem

Vse pravice pridržane,

© Gozdno gospodarstvo Slovenj Gradec 2002.

Fotografije © avtorji

**Avtorica fotografij na naslovnici
Aleksandra Rožič**

NAŠE ČEBELE V MARCU

ČEBELARSTVO JANEZ BAUER

Marec je prvi pomladni mesec. Po dolgi in mrzli zimi sedaj že marsikatero noč buči topel južni veter med vrhovi golih dreves. Ko se zjutraj zbudimo in stopimo na prag hiše, rečemo: "Danes pa diši po pomladi!" Na plano bodo prilezli prvi zvončki, zacvetele bodo mačice in iz leske se bo kar zakadil oblak rumenega cvetnega prahu.

Vse to pomladno prebujanje začutijo tudi čebele. Ob sončnem pomladanskem dopoldnevu se bo razpustila zimska gruča in čebele se bodo množično vsule iz panja. Najprej se bodo otrebile vseh ostankov, ki so se nabrali v njihovih prebavilih, nato pa se bodo lotile čiščenja in pospravljanja panja. Iz njega bodo iznosile vse mrvice in vse tujke, ki so preko zime zašli v panj. Nekajkrat bodo preletele okolico panja, oskrbele se bodo s svežo vodo in nekatere bodo na svojih nogah prinesle prve grudice

cvetnega prahu.

Čebelar v tem zgodnjepomladanskem času s čebelami nima kakega velikega dela. Pri čebeljih družinah, ki so čez zimo odmrle, je potrebno zapreti vhodna vrata, drugače lahko kaj hitro pride do ropa.

Tuje čebele hitro zavohajo medeno satje, ki ga nihče ne brani in kdo bi se odpovedal ponujene polne mize medu. Takšen rop se kaj hitro prenese tudi na sosednje in oslabele družine in čebelar ima potem kar veliko dela, da čebelji rop tudi umiri.

Proti koncu meseca, to je 19. praznuje Jožef, ki ni kak čebelarški svetnik, je pa ta dan nekakšna čebelarška prerokba. Nek tak pregovor pravi: "Če je na ta dan tako toplo, da si lahko brez suknje, jo prodaj in kupi čebele." Torej, bo oblina letina. V nasprotnem primeru: "Če je vreme hladno in mrzlo, pa čebele prodaj in si kupi suknjo!" To je star pregovor, ki ne drži vedno, vendar pa je res, da ko se po Jožefu ogreje na več kot 15 stopinj, pa že lahko na hitro pogledamo v panj in ocenimo moč čebelje družine in zalogo hrane.

Prihodnji mesec, aprila pa bo s čebelami kar veliko dela.

ZVEZA HRANILNO KREDITNIH SLUŽB SLOVENIJE, p.o. LJUBLJANA
POSLOVNA ENOTA SLOVENJ GRADEC
Telefon 02 883 93 00

Z blagajniškimi mesti:

Slovenj Gradec, Celjska 7

Mislinja

Dravograd

Radlje ob Dravi

Prevalje

☎ 02 883 93 13

☎ 02 885 70 50

☎ 02 871 04 90

☎ 02 888 00 10

☎ 02 881 78 10

Svojim varčevalcem nudimo:

VODENJE TOLARSKIH VLOG ZA DOMAČE FIZIČNE IN PRAVNE OSEBE

- **hranilna knjižica** vam omogoča neomejeno gotovinsko razpolaganje s sredstvi na knjižici
- **žiro račun** za občane, samostojne podjetnike in društva
- **tolarske vezave**, ki so lahko kratkoročne in dolgoročne
- **tekoči račun** predstavlja sodobno obliko brezgotovinskega poslovanja, vključuje tudi možnost pridobitve bankomatske in plačilne kartice

KREDITIRANJE ZA NASLEDNJE NAMENE

- investicije za kmetijske namene
- dopolnilne dejavnosti na kmetijah
- nakup kmetijskega repromateriala
- potrošniška posojila

HKS POSREDUJE

- posojila Javnega sklada RS za regionalni razvoj vrazlične oblike državnih subvencij in subvencij lokalnih skupnosti namenjenih kmetijstvu

DODATNE STORITVE

- MAGNA kartica
- posredovanje pri trgovanju z vrednostnimi papirji

PLAČILNI PROMET

- plačevanje vseh vrst položnic
- unovčevanje nakaznic

OHRANJAMO TRADICIJO IN SKRBJIMO ZA RAZVOJ

Dober recept Kmečki grižljaj

To je enostavno in dobro pecivo. Po tem receptu so narejeni tudi znameniti škofjeloški kruhki.

Potrebujemo:

- 2,5 kg pšenične moke
- 1,5 dl medu
- 3 dl vode
- 1 kavna žlička cimeta
- 1 kavna žlička mletih nageljnovih žbic
- 1 kavna žlička janeža

Iz vseh sestavin zmesimo testo in ga dobro zgnetemo. Gladko testo pokrijemo s prtičkom in ga damo za 24 ur na hladno. Potem testo zrežemo na majhne koščke in iz njih zvaljamo svaljke. Po tri svaljke spletemo v kite, ki jih v obliki venca zložimo na pomaščen pekač in spečemo.

Recept je za vas poiskal Janez Bauer.

Dober tek!

VSE

Ste eden izmed tistih, ki se ne veselite preveč prazničnih dni oz. trenutkov, ko morate komu podariti darilo, ker veste, da boste spet morali brskati po glavi in spominu ter vneto premišljevat, s kakšnim darilom boste presenetili najbližje. Pri tem pa boste morali paziti, da slučajno ne bi komu podarili enakega ali podobnega darila dvakrat. Misel na to, da bo vsak dan tudi večja gneča v trgovinah in da bo nemara celo pošlo tisto, česar bi bil prav gotovo zelo vesel vaš obdarovanec, vas začenja grabiti »panika«. Nima smisla! Pomagajte si z naslednjimi nasveti, da boste dobili več idej za darila in njihova izbira bo lažja.

Univerzalnega recepta, kaj izbrati za darilo ni. Obstaja pa nekaj pravil, ki nam pomagajo izbrati darilo. Pomembno je, da si odgovorite na naslednjih pet vprašanj:

- ♥ komu podarjate (najboljsemu prijatelju, fantu, možu, očetu, mami, babici, sorodniku itd.);
- ♥ zakaj podarjate (za rojstni dan, ob določenem dosežku ali uspehu, ob novem letu, ...);
- ♥ v kakšni vrednosti naj bo darilo (simbolično darilo kot drobna pozornost, ekskluzivno darilo umetniške vrednosti);
- ♥ kako boste darilo izročili (osebno, na zabavi, po pošti, ...);
- ♥ ali poznate obdarovanca osebno (njihove interese, hobije, zaposlitev, starost, ...).

Ko ste odgovorili na vsa vprašanja, je izbira darila za določeno osebo že nekoliko lažja. Vendar nas še vedno žuli vprašanje, **kako pa se izogniti zmešnjavi obdarovanja?**

Odgovor je zelo preprost. Oblikujemo spisek v katerega zapisujemo, kaj smo komu podarili prejšnje leto in kaj je ta oseba podarila nam v preteklosti. V takšen spisek si lahko beležimo tudi posebnosti oseb, kaj ima kdo rad ali če si je v preteklosti zaželel kaj posebnega. Ob takšnem spisku se bomo najlažje izognili morebitni zmešnjavi prekomerne precenjenosti ali podcenjenosti daril. Darilo lahko v prihodnje vrnete v podobni oz. v malenkost večji vrednosti. Tako se boste izognili zadregi in ne boste enakega darila podarili dvakrat. Ohranili boste tudi odnos in ravnotežje med obdarovanjem. Namreč pogosto je zelo težko ločevati darilo od podkupnine. Odvisno

P R A Z N I K I KAJ PA DARILA?

LIDIJA JEROMEL

Mesec februar je mesec, ko se pričnejo vrstiti dnevi (valentinovo, nato dan žena, materinski dan, velikonočni prazniki, itd.), s katerimi še bolj pokažemo bližnjim, kaj nam pomenijo. Svojo naklonjenost najpogosteje poleg izrečenih lepih misli, kretenj izrazimo z darilom.

je od okolja, navad in vrednot ljudi, med katerimi se nahajamo. Nikoli ne podarimo darila, ki žalijo. Izogibajmo se tudi izbiri kičastih daril, ki jih izberete na hitro »samo da nekaj poklonite«, takšna darila bodo zelo verjetno hitro našla najmanj viden prostor, pa še obdarovanec ne bo vedel kaj početi z njim. Namreč namen vsakega darila je, da izkazuje pozornost, simpatičnost in predvsem dobre namene, pa tudi našo olikanost.

Na splošno naj velja, da daril ne kupujemo po lastnem okusu, ampak se raje potrudimo in izberemo takšno darilo, ki bo všeč obdarovancu. Posebno pozornost posvetite embalaži, saj lepo zavito darilo odraža našo kulturo in odnos do prejemnika.

Veliko pa pomenijo darila, ki jih sami naredite, saj izražajo ljubezen, pozornost in trud, ki ste ga vložili v izdelavo darila. Aranžirajte ga na zanimiv način in poleg darilca lahko kot okrask podarite še kakšno malenkost npr. bonbone, kekse, zvonček, ... Darilo je cenjeno, če je izvirno. To pa pomeni, da moramo zanj porabiti nekaj svo-

jega časa in domišljije.

Kaj najpogosteje podarimo?

KNJIGA – vedno lepo in predvsem »varno« darilo, če bomo med najnovjšimi knjižnimi naslovi izbrali tisto, ki je povezana z enim od obdarovalčevih konjičkov ali s področja, ki ga zanima. Vsekakor pa se večina strinja z mislimi Boža Rustja, ki pravi: »Čokolado pojemo, lizike polizemo, rože ovenejo, steklenico vina popijemo, dobra knjiga, ki jo nekemu podarimo, pa ostane. Knjiga je potrpežljiva in zna tudi dolga leta čakati na bralce. Nikoli ne vemo, kdaj jo bo kdo vzel v roke in ga bo nagovorila.«

VINO – je zelo osebno darilo. Če se odločimo, da bomo nekoga obdarovali s steklenico vina ali morda s kartonom, moramo poznati obdarovanca. Najprej moramo vedeti, če vino sploh sprejema za pijačo in kakšen je njegov odnos do vina. Pomembno je tudi to, da vemo, koliko se spozna na vinsko kulturo in kako vrednoti in cení vino, kajti glede na to se lažje odločimo, kako dragoceno steklenico mu bomo podarili. Če je zbiratelj z vinoteko, je pri-

poročljivo, če vemo, česa še nima – pa si želi. Koristno je vedeti, kakšna vina so mu všeč: morda je ljubitelj arhivskih vin, morda samo suhih ali bolj sladkih. Morda je navdušen nad peninami.

PARFUM – ob izbiri tega darila moramo vedeti le to, ali je obdarovanec ljubši tradicionalni, klasični vonji ali sodobnejši – potem morate le še izbrati med množico tistih, ki se ponujajo na policah drogerij. Priporočljivo pa je, če osebo dobro poznamo, da izberemo tiste vonje, ki ga še nima na svoji toaletni polici.

DARILA ZA HOBIJ ALI NAJLJUBŠI

ŠPORT – če obdarovanec zbira znamke, stare novce, razglednice ali kaj podobnega, so albumi, ki jih dobite v specializiranih trgovinah vedno primerna darila (ker jih ni nikoli preveč). Navdušenje nad novimi kamerami, fotoaparati, teniški loparji, jahalnimi škornji, opremo za golf itd. pa prepustite kar obdarovancu samemu. Ne poskušajte ga presenetiti in osrečiti, če niste povsem prepričani, da boste izbrali točno tisto, kar si želi, ker je lahko razočaranje (njegovo in vaše) veliko. Če pa je že tolikokrat omenil prav določen tip ali vrsto izdelka, vseeno zavijte v eno od trgovin, kjer boste še enkrat preverili ali je tisto, kar iščete, točno tako, kot si želite in šele potem kupite.

ROŽE – se danes poklanjajo ob vsaki priložnosti tako ženski kot moškemu. Število cvetov ni več pomembno. Opremljene so lahko z vizitko, vedno pa je potrebno odviti bel ovojni papir, ko jih poklonimo.

Pogosteje pa se podarjajo še ostale priročne stvari, kot so: oblačila (nogavice, šal, rokavice, ...), brivski aparati, gospodinjstvi aparati, denarnice, etui za očala, ...

Pika na i pri obdarovanju, pa je kako izročiti darilo. Ko poklanjamo darilo, se potrudimo, da ga pospremimo s kratko mislijo, ki je lahko izrečena ali pa diskretno napisana na priloženi vizitki ob darilo. Največje zadovoljstvo, ki ste ga lahko deležni, ko ste izročili darilo, bo vsekakor poseben izraz presenečenja in zadovoljstva na obrazu obdarovanca. In če bo še ob tem sramežljivo in nadvse prisrčno dejal: »Kako ste uganeli?« bo to vsekakor »zadetek v polno«. In če ne veste, kakšen je tak izraz na obrazu, se spomnite sebe kot otroka, ko ste odpirali velike škatle z darili. ▲

NADA KADIŠ, dipl. medicinska sestra

SLOVENIJA V GIBANJU

je projekt Cindi Slovenije in Športne unije Slovenije. Namen projekta je spodbujanje odrasle populacije k izvajanju redne zmerne telesne dejavnosti, ki naj bi jo vgradili v svoj vsakdan. Številne študije so namreč pokazale, da redna zmerna telesna dejavnost izboljša zdravje in splošno počutje posameznika.

Primeri zmerne telesne dejavnosti so: hoja, ples, vrtnarjenje, plavanje, kolesarjenje, težja hišna opravila...

Koristi redne zmerne telesne dejavnosti za zdravje:

- zmanjšanje tveganja za nastanek koronarne srčne bolezni,
 - zmanjšanje tveganja za možgansko kap,
 - preprečevanje in kontroliranje zvišanega krvnega tlaka,
 - preprečevanje in urejanje diabetesa (tip II)
 - kontroliranje in uravnavanje telesne teže,
 - preprečevanje in spremljanje osteoporoze,
 - izboljšanje sklepne gibljivosti in mišične moči,
 - zmanjšanje števila nesreč/padcev
 - manjše tveganje za nekatere vrste raka,
- manjša možnost depresije...

Zakaj naj bomo telesno aktivni?

Naše telo je namenjeno gibanju; če ga zanemarimo, bodo začele naše zmogljivosti pešati, kondicija upada...

Redno telesno dejavni imajo več energije, življenje znajo bolj učinkovito užiti, zmanjšajo pa tudi tveganje za nastanek različnih sodobnih zdravstvenih težav in bolezni.

Koliko gibanja priporočajo?

Strokovnjaki priporočajo 30 minut zmerne telesne dejavnosti (npr. hitre hoje) vsaj 5 dni v tednu, najbolje pa sedem. Učinek bo enak, če to količino gibanja razdelimo na dvakrat po 15 minut.

V primeru kakšnih resnejših zdravstvenih težav priporočajo posvet pri svojem zdravniku pred začetkom ukvarjanja s telesno dejavnostjo.

Pri mladih ljudeh

bo redna telesna dejavnost pripomogla k izboljšanju telesne zmogljivosti in k večji učinkovitosti v športu ter drugih

Svetovna zdravstvena organizacija izbere vsako leto neko zdravstveno vsebino, ki je posebej pereča za vsesplošno prebivalstvo sveta. Države, članice te organizacije, kamor je priključena tudi Slovenija, izdelajo programe na izbrano vsebino za svojo deželo in skozi celo leto tečejo aktivnosti za izboljšanje izbranega problema.

Letošnje geslo je namenjeno motivaciji čim širše množice za povečanje telesne aktivnosti, kot pomembnemu dejavniku pri utrjevanju in ohranitvi zdravja.

družabnih dejavnosti. Telesna dejavnost v skupini je tudi priložnost za sklepanje novih znanstev in prijateljstev.

S pomočjo telesne dejavnosti bodo mišice bolj napete, izboljšala se bo telesna drža in videz, pa tudi primerno telesno težo bo lažje doseči in vzdrževati. Videz bo lepši in počutje boljše.

V srednjih letih

bo zmerna telesna dejavnost pomagala k boljši telesni pripravljenosti, dala vam bo energijo in zaupanje. Lažje boste obvladovali vsakodnevne naloge, v različnih rekreacijskih dejavnostih boste uživali v krogu družine ali prijateljev. Pomagala vam bo pri obvladovanju stresov, ki jih prinaša sodobno

življenje in vas ščitila pred vsemi zgoraj naštetimi kroničnimi obolenji. Pri odločitvi DA ali NE pričeti z neko vsakodnevno aktivnostjo (npr. hitro hojo) naj vas vodi znano dejstvo, da je bolezen lažje preprečiti kot zdraviti... Torej, pričnite sedaj!

V zrelih letih

boste s pomočjo telesne dejavnosti vzdrževali svojo moč in gibljivost. To vas bo ohranilo aktivne in vam omogočilo nadzor nad svojim življenjem. Pešanje sposobnosti, ki jih prinesejo leta, je neizogibno, vendar lahko ta proces s pomočjo telesne gibljivosti upočasnite in s tem podaljšate svojo lastno neodvisnost. ▲

KOROŠKA V GIBANJU

Slovenskemu gibanju se ob svetovnem dnevu zdravja pridružujemo tudi Korošci. V nedeljo, 7. aprila, ob 11. uri, vabimo vse tiste občane, ki jim skrb za zdravje ni tuja, na Uršljo goro.

Podrobnejše informacije o pohodu bomo objavili v medijih.

Dobrodošli vsi, posamezniki, družine, organizirane skupine, društva, zelo zaželeni pevski zbori in harmonikarji, organizatorji družabnih iger...

V primeru slabega vremena bomo pohod predstavili za teden dni.

Pobudniki akcije, delavci Zavoda za zdravstveno varstvo Ravne želimo, da nas bi bilo na naši gori čim več, da nam bo med našim druženjem čim lepše, predvsem pa, da bi telesna dejavnost postala pomenben vsakdan vsesplošne populacije...

... ŠE SE SLIŠI KOVANJE IZPOD ROK KOVAČA PEPIJA

MILENA TRETJAK

Še do šestdesetih let prejšnjega stoletja je bilo konj veliko na cestah; to so bili tako imenovani »furmanski konji«. Za vsako žival pa je potrebna skrb in nega. Tako so konji, ki so bili veliko na delu zelo potrebovali kovača, da jim je oskrbel kopita. Zelo je poznan rek tistega časa, da je kopito glava konja. Starejši ljudje se zelo radi spominjajo teh časov in znajo to dobro povedati, še posebej tisti, ki so takrat delali s konji. Ta je lahko tako stopal močno in stabilno, pri čemer mu ni drselo, poleg tega pa je imel neverjetno moč.

Tako lahko v današnjih dneh vidimo veliko konj različnih pasem. Torej konji so. Kaj pa kovači? Letih je vedno manj. Čeprav jih je malo, enega zagotovo vsi poznamo. Tisti, ki mu pravijo vedno nasmejani kovač Pepi.

Ta naš kovač Pepi prihaja iz Šmartnega pri Slovenj Gradcu, s kovaštvom se je ukvarjal že od malih nog do nedavnega, danes pa samo še za hobi.

Svojih začetkov se zelo rad spominja. Pravi, da je začel že pri 16 letih kot vajenec. V Šmartnem je bila tisti čas tako imenovana zadružna kovačnica. Ta je imela 7 parov konj. Pepi se je tako leta 1953 v omenjeni kovačnici naučil kovati. Predvsem so kovali konje za zadrugo, pa še tudi ostale.

Ker pa je prinašala v tistem času glavni dobiček furmanska dejavnost, so morali mladi kovači postajati vse bolj pridni. Konji so bili tako ves dan na vožnji, in ker takrat še niso poznali nekih boljših podkev, so tako tiste podkve na konjih držale okrog 1 do 2 tedna. Imenovali so se terenske podkve.

Kovač Pepi se dobro spominja kako so delavci vedno zvečer pripeljali konje v hlev. Tako je kovačem preostalo, da so delali kar ponoči. Da so vse naredili pravi čas, so podkve dol »potrgali« kar ponoči. Razdeljeni so bili v tri skupine. Prva je dol »trgala« podkve, druga je pribijala, tretja pa je podkve grela. Ponavadi so podkve pribijali zgodaj zjutraj, saj ponoči v trdi temi tudi niso mogli, luči pa takrat v hlevih tudi še ni bilo. A kljub vsemu jim je vedno uspevalo. Vedno so morali imeti zjutraj ob 6. uri pripravljen ogenj. Potem pa so od

skozi stoletja je bil konj tisti, ki je povsod spremljal človeka. Med letom je delal na poljih in travnikih, pozimi pa je v snegu pomagal pri spravilu lesa. Človeku je bil konj svoj čas kot desna roka, danes pa ga spremlja samo še v športnih dogajanjih, pri delu pa so ga zamenjali novi traktorji in moderna mehanizacija.

6. do 12. delali, ob 13. uri pa so že imeli šolo. Tam so bili do sedme ure zvečer, potem pa spet na delo. In tako jim ni ostalo skoraj nič časa za ostale aktivnosti.

Vendar pa se je kljub vsemu zgodilo, da so konje sredi 70-ih let skoraj povsod opustili. Vsa zadeva je čisto zamrla. Okrog leta 1985 pa se je zopet obudila. Pojavljati so se začeli športni konji. Tisti čas je še bilo nekaj kovačev. Kovač Pepi se spominja, da je bilo 50 let nazaj v Mislinjski dolini okrog 20 kovačev in kovačnic. Že samo v Mislinji so bile štiri.

Ker pa je Pepi tako rekoč konjska duša, je bil tudi v letih, ko je moral k vojakom, podkovski kovač. Ker se v tistih časih ni dalo kupiti toliko orodja, si ga je Pepi kar sam izdeloval, razen kakšnih pil in podobnega. Pravi, da je vedno, ko je prišel domov z dela, odšel v delavnico in hitro pričel izdelovati orodje, za katerega je ugotovil, da ga potrebuje. Zelo ponosen pa je lahko na kleščice za »zategovanje« žebeljev za kopito, katere je sam izumil. Podkve pa je lahko vedno kupil. To so bile tako imenovane surove podkve, katere je bilo potrebno nato obdelati še na ognju.

Znano je, da se lahko pri podkovanju hitro poškoduješ. Tako se je tudi Pepi kar nekajkrat. Pa bi si človek mislil, saj zdaj pa ne bo več koval. Tudi Pepi je tako razmišljal, dokler poškodba ni bila pozdravljena, potem pa je zopet bilo vse po starem.

Zanimivo je, da je Pepi imel toliko čudežne volje, da se je naslednjič zopet lotil istega konja, pa čeprav ga je prav tisti konj ponesrečil. Vseeno ga je podkoval, le drugačen pristop je moral imeti. Vselej mu je uspelo. Res je »ta pravi« kovač, in potem takem se ne moremo čuditi, da trdno zagotavlja, da če bi se še enkrat rodil, bi bil zopet

1. Kovač Pepi pri delu.
2. Orodje, ki se je uporabljalo včasih.
3. Orodje, ki se uporablja današnji dan.
4. Kovač Pepi pri delu.
5. Stare podkve, ki prinašajo srečo.

Foto Milena Tretjak

kovač. Ja, njegova štiridesetletna doba kovanja je kar lepa številka, pri tem pa še vedno poudarja, da je kovač iz duše.

Pepi tudi rad planinari in zanimivo je, da je prehodil že vse slovenske vrhove. Poleg tega pa je še zelo dober pevec.

Ja, mogoče pa je to skrivnost uspeha, zakaj konji niti ne trznejo, ko jih podkuje. Zdaj vemo, da Pepi s pesmijo piha konju na dušo in prav zaradi tega postane tako hitro dobra prijatelj.

Zakaj nam podkev prinaša srečo?

Podkve najdemo današnji dan povsod. Največkrat jih lahko opazimo kot obeske, tu pa tam jih lahko najdemo tudi na katerih vratih.

Viri pravijo, da so v podkev – da prinaša srečo, verjeli že naši predniki. V bistvu je bila teorija, če lahko podkev ščiti konjevo kopito, potem lahko tudi človeka. Še posebej, če je podkev pribita s sedmimi žebliji, katere število še vedno velja za pravilno. Naši predniki so bistvu začeli verjeti v podkev, ko so na lastne oči videli, kako je kovač vročo podkev pritisnil na kopito, konj pa pri tem ni niti trznil. Znano je, da so potem takem verjeli, da železo odganja hudiča.

O sami obliki podkve pa je predvsem znano, čeprav obstaja več teorij, da če je podkev obrnjena navzgor potem prinaša srečo, če pa navzdol pa je bolj zaščitniška.

Obstaja tudi rek, da moramo podkev, ki je konj ne potrebuje več, ko je že rabljena, pribiti ali obesiti nekam, prav tako vse žeblje. Potem nas bo zagotovo spremljala sreča.

Značilno je, da podkev podarjamo tudi kot darilo pri vstopu v novo leto. V bistvu je namenjena sreča obdarovancu, ki naj bi ga le-ta spremljala skozi vso novo leto. ▲

VIHARNA POT VALENTINA JUVANA

MIHAELA LENART

Valentin Juvan ima zanimivo življenjsko zgodbo in bi jo rada opisala, čeprav vsega, kar je doživel in preživel ne bo mogoče.

Rodil se je na prešernov dan, 8. februarja leta 1922 pri Fesngarju v Spodnjem Razboru. Doma so imeli majhno, strmo kmetijo. Vse male njive za krompir, rž in peso so morali okopavati ročno z motiko, snope pa s posebno zato prilagojeno palico znositi domov na plečih. Tudi vodo so morali nositi iz studenca, ki je bil kakih 250 metrov od hiše. Posebno hudo je bilo pozimi, ko je v ozki gazi voda pljunjala iz vedra v škornje.

Redili so po dve kravi. Ker je bilo pri hiši še več otrok, je moral Valentin še zelo mlad oditi od doma služiti za pastirja, kjer se mu je slabo godilo. Gospodar ga je tepel za vsak mali prekršek. Nekoč je pobegnil k drugemu kmetu. Kako rad bi šel domov, pa ni znal, ker je bil predaleč od domače hiše. Ko je odrasel, se je vrnil domov. Takrat pa se je pričela druga svetovna vojna. Sosed je bil mobiliziran in je prosil Valentina, da je šel delat na njegovo kmetijo. Leta 1942 so Nemci mobilizirali tudi njega in ga z ostalimi domačimi fanti odpeljali na Dunaj, od tam pa v Francijo na usposabljanje. Pozneje je bil premeščen v Italijo, kjer je delal v neki kuhinji. Tu je močno zbolel in poslali so ga nazaj v Nemčijo, kjer se je v bolnici zdravil dva meseca. Potem so ga za pol leta poslali na Dansko. Tam se je dobro počutil, ker je imel veliko hrane, tako da jo je lahko pošiljal tudi domov. Spet so ga premestili, tokrat v Berlin, od tam pa je moral na rusko fronto v Kostrin. Leta 1945 so ga ujeli Rusi. Z ostalimi ujetniki je moral peš na Poljsko v taborišče. Tam so jih strpali v živinske vagone in jih odpeljali v ruske zapore v Cretnski blizu Sibirije. Tam se je pričelo njegovo težko življenje. Ujetniki so morali trdo delati noč in dan za zajemalko kaše. Pozneje so jih premestili na veliko zadrugo, kjer so delali na polju v veliki žitnici. Čeprav je bilo veliko žita, kruha ni bilo. Spet so jih preselili na 4 kilometre oddaljeno kmetijo, kjer je moral skrbeti za 12 telet. Ko jih

Valentin Juvan v mladih letih.

je gnal na pašo, je prišel mimo kmet s konjem in rekel, da je eno tele njegovo, ga zgrabil, dal na konja in odjezdil. Ko je to povedal svojemu gospodarju, je le – ta zaklel in zvečer je prignal že drugo tele.

Nekoč je srečal tudi prejšnjo lastnico tega posestva, ki so ga novi oblastniki zasegli in razdelili v kolhoze. Povedala je, da sedaj nima niti za kruh. Na tej kmetiji je pomagal pri gradnji ograda za slamo in živino. Nekoč je prišel oficir in naredil seznam jetnikov. Valentin je povedal, da je Jugoslovan in da zna delati s stroji le na polju. Razporedil ga je med Madžare in Romune. Nekega dne so vojaki požgali plot, si kuhali čaj in greti vodo za umivanje. Nekdo jih je zatožil njihovim nadrejenim. Valentin pripoveduje: »Po tem dogodku so nas strpali v leseno barako, kjer smo skozi špranje videli gola trupla v drugem prostoru. Pretreslo me je, saj sem pomislil, da je to naša zadnja ura. Bilo je zelo mrzlo. Nato so nas, razen Nemcev, napolili na vagone in odpeljali proti Jugoslaviji. Vagoni so bili zelo natrpani, ker so vsi hoteli domov. Nekateri so zlezli tudi na vagone in se držali, dokler jim niso otrpnile roke in so popadali z vlaka. To usodo je doživel tudi fant iz Konjic. Bil je ranjen. Pomagali smo mu kolikor smo znali in mogli. To potovanje je trajalo cel mesec, od okto-

Valentin danes

bra leta 1945. Prispeli smo v Subotico, kjer sem čakal še 14 dni, da sem dobil dokumente za pot domov. Medtem, ko sem čakal v Subotici, mi je doma umrla mama. Doma sta bila le še oče in brat. Ko sem ob polnoči pripešal ves izčrpan, mi skraj nista hotela odpreti, saj nista pričakovala, da bi se lahko vrnil živ. Bil je to nadvse srečen dan.«

Tako je Valentin srečno prispel domov. Potem se je najprej zaposlil na Gozdnem gospodarstvu Slovenj Gradec, nato pa na žagi v Suhem dolu. Leta 1951 se je poročil z Lesnikovo Urško in si ustvaril svojo družino. Od doma s strmin se je preselil v Jurčnovo barako v Suhi dol. Začel si je graditi svoj domek, vendar so mu nekateri nasprotovali, zato se je preselil v Knežarjevo kočjo, jo dobro obnovil in začel uživati mirno življenje. Leta 1996 mu je umrla ljubeča žena in to je skalilo njegovo srečo. Sedaj živi skupaj s sinovo družino. Vsa leta pa je rad delal drva, ki so ga kar zaspala.

Po vseh burnih in trdih letih mu želimo, da bi preživel še veliko srečnih let in v krogu svoji treh sinov obhajal 80 letnico. ▲

LEPŠI IN BOLJE ZAŠČITENI PRED ZLORABAMI

Mag. **KORNELIJA MARZEL**, univ. dipl. prav. Upravna enota Slovenj Gradec

Republika Slovenija je ob osamosvojitvi sprejela t. i. sveženj osamosvojitvenih zakonov, med katerimi je bil tudi Zakon o potnih listinah državljanov Republike Slovenije. Tako smo leta 1991 prvič v zgodovini Slovenije dobili svoj lasten potni list, s katerimi lahko državljani Republike Slovenije brez vizuma potujejo v skoraj osemdeset držav sveta – v vse zahodnoevropske države in tudi v Združene države Amerike ter Kanado.

Danes, 11 let po osamosvojitvi, pa imamo nov potni list, ki je javna listina, namenjena za prehod državne meje ter za dokazovanje istovetnosti in državljanstva.

Stari potni listi Republike Slovenije, izdani na modrih obrazcih, prenehajo veljati 5. avgusta 2002.

V letu 2000 je bil zaradi uskladitve pravnega reda potovalnih dokumentov s pravnim redom Evropske unije, novih migracijskih dogajanj, spremenjenih razmer pri varnosti in zaščiti dokumentov v svetu in tudi v Evropi, mednarodnih obveznosti na področju standardizacije potovalnih dokumentov, sprejet nov Zakon o potnih listinah državljanov Republike Slovenije. S tem so izpolnjeni pogoji, s katerimi se bo Slovenija lahko ustrezno in učinkovito odzivala na sodobne pojave pri ponarejanju, prenašanju in zlorabi potovalnih dokumentov zaradi zagotavljanja temeljnega načela Evropske unije – svobodnega pretoka ljudi.

Novost pri vpisu otrok

Upoštevajoč priporočila mednarodnega standarda SIST, vpis otrok v potni list staršev ni možen. Prednosti strojno čitljivih dokumentov in s tem hitrejša prehajanje državne meje je možno zagotoviti, le če v potni list niso vpisane druge osebe. Na slabost vpisa otrok v potno listino pa kažejo tudi številna ponarejanja vpisa otrok v potno listino v preteklosti.

Zaradi zavarovanja otrokovih koristi ter preprečevanja zlorab pa zakon ohranja dovoljenje zakonitega zastopnika, ko otrok do 15. leta starosti, potuje v tuji-

Levo Terezija Golob desno Branko Peččnik.

Anica Naglič pregleduje potni list.

no brez spremstva zakonitega zastopnika, sam ali v spremstvu tretje osebe. Navedeno dovoljenje izda pristojna upravna enota in v določenih primerih tudi center za socialno delo.

Veljavnost potnih listin

Ukinitev vpisa otrok v potni list je vplivala tudi na spremembo veljavnosti potnega lista, ki je omejena na 10 let, če je državljan dopolnil starost osemnajstih let.

Za otroka, mlajšega od štirih let, je veljavnost potnega lista omejena na dve leti, za otroka starejšega od štirih let pa na pet let.

Z uveljavitvijo novega zakona se posamezniku, ki v petih letih izgubi, pogreši ali odtuji dva ali več potnih listin, izda potni list z veljavnostjo enega leta.

Kraja, ponarejanje in prenašanje potnih listin

Pogrešitev potne listine v Republiki Sloveniji mora imetnik takoj, če to ni mogoče, pa v osmih dneh, naznaniti pristojni upravni enoti. Državljan, ki stalno ali začasno živi v tujini, to

naznani pristojnemu diplomatsko – konzularnemu predstavništvu Republike Slovenije v tujini, ki o naznanitvi obvesti Ministrstvo za zunanje zadeve, ki jo evidentira v računalniški evidenci izdanih potnih listin. Pogrešitev se naznani na posebnem obrazcu.

V naznanitvi je potrebno navesti resnične podatke, kar še posebej velja za navedbo okoliščin pogrešitve potne listine.

Nova potna listina se lahko izda šele po objavi preklica v Uradnem listu Republike Slovenije.

Ker je s slovenskim potnim listom mogoče brez vizuma potovati v številne države, je toliko bolj izpostavljen poskusom prenašanja in ponarejanja. Zaradi tega je nov potni list v primerjavi s starim bistveno bolj zaščiten.

Namesto 15 ima 25 zaščitnih elementov, ki so razdeljeni v tri skupine: zaščitne elemente, vidne s prostim očesom, otipne zaščitne elemente ter zaščitne elemente, vidne s pomočjo tehničnih pripomočkov. Vsi podatki o imetniku potne listine, tudi

fotografija in podpis, pa so lasersko gravirani.

Pridobitev nove potne listine

Vlogo za novo potno listino podajo stranke na pristojni upravni enoti.

Na upravni enoti Slovenj Gradec lahko stranke vse potrebno v zvezi s pridobitvijo nove potne listine urejajo vsak delovni dan, vsak ponedeljek in sredo pa tudi v sprejemno – informacijski pisarni upravne enote v Mislinji.

Ob vložitvi vloge je potrebno priložiti star potni list (tudi če je njegova veljavnost že potekla), ker ga pristojni upravni organ uniči in vrne prosilcu. Stari potni list se ne uniči le izjemoma, in sicer v primerih, ko prosilec, ki je vložil vlogo za izdajo novega potnega lista, v času do njegovega prejema stari potni list nujno potrebuje.

Prav tako je k vlogi potrebno priložiti ustrezno fotografijo ter dokazilo o plačilu potne listine.

Potne listine ne izdeluje upravna enota sama, pač pa jih pošlje v izdelavo pooblaščenemu podjetju. Za Upravne enote Slovenj Gradec, Ravne na Koroškem, Dravograd in Radlje ob Dravi je za izdelavo pooblaščen podjetje Cetus v Celju.

Predviden rok izdelave je sedem delovnih dni, ki pa se ob povečanem številu vlog lahko tudi podaljša.

Cena nove potne listine

Polnoletna oseba mora za pridobitev nove potne listine plačati 2.480 SIT upravne takse in 5.300 SIT oz. 5.800 SIT za tiskovino (odvisno, ali želi potni list z 32 ali 48 stranmi).

Za mladoletne otroke, stare od 4 do 18 let znaša upravna taksa 1.280 SIT in stroški tiskovine 5.300 oz. 5.800 SIT.

Za otroke do štirih let starosti pa znaša upravna taksa 560 SIT in stroški tiskovine 5.300 SIT oz. 5.800 SIT.

V tujino z osebno izkaznico

Z veljavno osebno izkaznico lahko državljani Republike Slovenije potujejo v Avstrijo, Italijo, Madžarsko, Hrvaško, po novem pa tudi v Švico in Lichtenstein. ▲

PRAZNUJEMO

FRANC RASPOTNIK 80 LET JE DOČAKAL

LUDVIK MORI

Mislim, da ga kar precej Korošcev pozna, saj smo ga tudi v njegovi pozni starosti srečevali v dolini. Večina ga poimenuje "krumpasti Franc" in upam, da mi ne bo zameril, ker sem tako zapisal, pravopisno bi moral zapisati "šepasti". S tem ga je za vse življenje zaznamovala kruta usoda.

Franc je postal invalid že v otroških letih. Kot pastir je še z drugimi otroci pasel živino kmetom in najemnikom visoko v planini. Nekoč so se otroci zaigrali, živina pa jim je ušla. Med iskanjem živine so tekali po planini in potem vsi ogreti poskakali v mrzlo vodo, v Podričnikov jez. Večim je to dejanje pustilo hude posledice, a najhuje je bolezen prizadela Francija, saj ga je prikovala na posteljo za celih deset let in mu za posledico pustila težko invalidnost.

Oče in mati, ki sta bila najemnika na Podričnikovem, sta namenila vse prihranke za njegovo ozdravitev, vendar je zdravnik zmajal z glevo, češ: "Ni mu več pomoči, izpolnite mu še želje v zadnjih dneh življenja."

Za bolnico starši niso imeli denarja, občina ali država pa takih zdravljenj ni plačevala, zato so morali bolnega otroka peljati nazaj domov. Mati pa ne bi bila mati, če bi obupala. Francija, ki je bil v enajstem letu kot drugorojenec med dekleti, je zdravila z vsemogočimi zdravili, noč in dan. Ubogi fant se je zvijal od hudih bolečin. Čez čas so se mu začele odpirati globoke gnojne rane, najprej pod desnim oprsem nato pa še pod levim. Rane se niso hotele zaceliti. Včasih se je stanje nekoliko izboljšalo, pa spet poslabšalo. Po daljšem času so se na veliko presenečenje vseh rane le pričele celiti, a so zhtevale svojo ceno. Fantu, ki je bil že v sedemnajstem letu in je tehtal komaj kakih 26 kg, je začelo spodvijati levo nogo tako, da se je peta dotikala stegna.

Minili so zopet meseci in leta, da je Francček s pomočjo bergel, ki mu jih je naredil oče, po desetih letih začel znova stopati na desno nogo in se znova učil hoditi. To je bilo zanj in za družino veselo doživetje. V tem času je dobil še dva brata in sestrico in ker ni mogel iz hiše je bil za "pestunjo" in mamin gospodinjski pomočnik. Zakuril je v štedilniku, nalupil krompir, kaj zakrpal in bil mlajšim za družbo.

Z leti je vedno bolj trdno stopal na desno nogo, čeprav je imel levo povsem spodvito. Začel je delati zunaj hiše in nadomeščati sestre, ki so druga za drugo odhajale od

Razpotnik Franc

Franci s ponijem

doma in tudi oče je začel pešati. Franceve pridne roke so segle po vsakem delu; nasekal je steljo, nacepil drva, lotil se je celo košnje in oranja na bolj položnih parcelah.

Po vojni, ko so tudi na vasi posvečali več časa kulturnemu življenju, je v igrah večkrat odigral vlogo invalida ali je bil šepetalec. V tistem obdobju mu je neki funkcionar svetoval, da bi se zaposlil kot vratar v podjetju, vendar mu je mati obranila, ker je bila zelo navezana nanj.

Čeprav je bil invalid, je bil staršem hvaležen za življenje. Ker so zdravi otroci

odhajali v svet brž, ko so odvrgli šolsko torbo, je bil Franci še bolj v pomoč in oporo staršem.

Kakšnih pokojnin ali drugih denarnih pomoči za take osebe takrat še ni bilo. Morali so trdo delati, da so preživeli. Oče je s "furanjem" zaslužil denar za najnujnejše in za najemnino, mladi Franci pa se je loteval vedno težjih del.

Čeprav mu je za levo nogo služila izključno bergla, je z njo hodil prav tako hitro, kot zdrav človek. Nekaj let je urejal furmanske poti in čistil odtočne jarke, potem pa, ko je oče hudo zbolel, se je lotil še njegovega posla. K sreči so imeli ubogljivega konja in z veliko iznajdljivosti je nalagal les na voz in ga kar tri leta v poletnem času prevažal v dolino.

Kot najemniška družina so privandrali tudi na Sv. Primož nad Muto, kjer je Franci pred štiridesetimi leti, ko še ni bilo cest, odigral vlogo reševalca. Ob vsakem času je s svojim malim ponijem peljal hudo bolnega krajana k zdravniku v dolino, tudi ponoči, če je bilo treba. In tako se je Franci vse življenje

▼▲ Foto Ludvik Mori

trudil skupaj s starši za kruh. Družina se je selila iz ene hribovske frete na drugo in to na precejšnje razdalje in na koncu pristala v bližini, kjer je Franci preživljal svojo mladost.

Sredi gozdov sedaj s svojo življenjsko sopotnico preživlja jesen življenja. Ni se ureničila napoved zdravnika, da še dvajset let ne bo dočakal, ampak jih je dočakal še trikrat toliko.

V svojem imenu in v imenu vseh, ki ga poznamo mu želimo, da bi doživel še kak okrogel jubilej. ▲

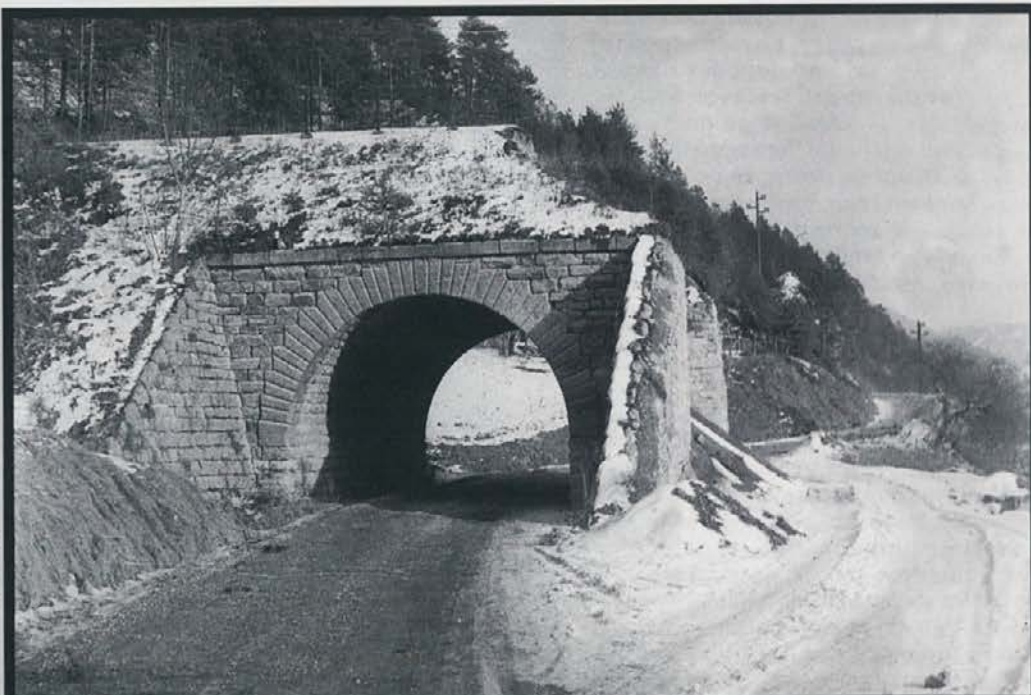
Fotografije za vas iz arhiva izbral:
FRANC JURAC

Del železniškega viadukta, ki počasi izginja po tem, ko so železniško progo Dravograd - Velenje razdrli.

Na njen spomin bo ostala le še tale fotografija. ►

▼ Bilo je leta 1932, ko so v Doliču ustanovili gasilsko društvo. Med ustanovnimi člani so bili mladi kmečki fantje in njihovi starši. Takoj po ustanovitvi društva so na Hudovernikovem zemljišču zgradili leseni gasilski dom, ki jim je služil vse tja do leta 1954, ko so zgradili novega. Takoj po ustanovitvi društva so kupili gasilsko črpalko in nato vsa leta kupovali gasilsko opremo.

Pogled na fotografijo ustanovnih članov gasilskega društva nas navede k razmišljanju o njihovem bivanju, saj bi bili, če bi bili še živi, stari med 80 in 150 let.

RUDI SE JE UPOKOJIL

JURE TASIČ

V življenju se človek sreča z najrazličnejšimi dogodki, ki ga bolj ali manj zaznamujejo. Z enim takšnim se je pred kratkim srečal naš dolgoletni sodelavec Rudi Mlinšek. Star še ne 54 let se je tik pred iztekom lanskega leta upokojil. Skoraj vsa delovna leta je posvetil delu v gozdu.

Težko gozdarsko delo pa je pred leti načelo njegovo zdravje in je bil invalidsko ocenjen. Takrat je bil premeščen na GG Inpo, toda kljub bolezni je z veseljem še naprej opravljal najrazličnejša gozdarska dela. Pred kratkim pa je vse zaposlene na mislinjski enoti povabil na družabni večer, ki pa se je ob dobri hrani in pristni kapljici nadaljeval skoraj do jutranjih ur. Manjkalo pa ni petja domačih pesmi in dobrih šal.

Rudi je bil vester delavec in dober prijatelj. To pa je potrdila tudi prisotnost skoraj vseh zaposlenih na naši enoti, posebej pa še direktorja Gozdnega gospodarstva Silva Pritrznika na družabnem večeru. Res je bil nadvse prijeten in nepozaben večer.

Rudiju bi se v imenu sodelavcev iskreno zahvalil za vse, kar je dobrega storil in doprinesel za dobrobit Gozdnega gospodarstva; tega pa ni bilo malo. Prav tako pa mu želim, da bi dolga leta zdrav in vesel užival težko zaslužen upokojitev. ▲

Rudi Mlinšek (na levi) nazdravlja z direktorjem Silvom Pritrznikom (na desni)

Foto Jure Tasič

Rudi Mlinšek sedi v sredini med prijatelji in sodelavci.

Foto Franc Jurač

* 1920
+ 2002

Truplo tvoje zemlja krije,
v hladnem grobu mirno spiš.
Srce tvoje več ne bije,
bolečin več ne trpiš.
Nam pa žalost srce trga,
solza lije iz oči.

MARIJA GERHOLD

Plemenito srce Gerholdove bice, prabice iz Pernic ne bije več. Ravno na njen rojstni dan, 23. januarja, je prenehalo biti. Tako smo se v velikem številu svojcev, sorodnikov, sosedov in znancev zadnjič poslovili od nje na perniškem pokopališču.

Kmečka zibelka ji je stekla v skromni bajtici na Goriškem vrhu, kjer sta s sestro Heleno preživljali otroška leta. Ko pa je zrasla v močno in pošteno dekle, je začela razmišljati o družinskem življenju. In tako jo je leta 1950 zasnubil Gerholdov Miha iz Pernic in jo skupaj z že eno hčerko pripeljal na Pernice k Modrijevi bajti, kjer sta začela novo življenje. V zakonu so se jima rodili štiri otroci, dva sina in dve hčerki. Vse sta pošteno vzgojila, tako da so bili njima in nam Perničanom v ponos.

Otroci so odrasčali, vsak si je ustvaril svoj dom in svojo družino in ostala sta sama v tem skromnem domeku. Leta so minevala, moči so pošle, bolezni so se večale in tako sta se pred devetimi leti odločila, da se preselita k hčerki Geliki k Arlu po domače in tam preživljata jesen svojega življenja.

Lepo so se razumeli, srečna sta bila a kaj, ko zmeraj pride tudi slabo. Najhujši udarec zanjo je bil, ko ji je umrl mož. Kljub temu je življenje teklo naprej, načenjale so jo hude bolezni in jo priklenile na bolniško posteljo. Hvaležna je bila hčerki Geliki, ki ji je nudila res pravo materinsko ljubezen. Hvala tudi hčerki Betki in sinovoma Štefiju in Ludviku ter vsem vnukom, ki so jo obiskovali, ji nudili tople besede in ji s tem lajšali njene bolečine.

Hvala tudi vsem za darovano cvetje, sveče in izrečena sožalja. Tako, kot smo poznali, Marijo Gerhold, dobrosrčno in mirno krajanko, tako jo bomo tudi ohranili v lepem in trajnem spominu.

Rupert Krajnc

Zdaj si spočijta izmučeno srce,
zdaj si spočijta zdelane roke,
zaprte so utrujene oči,
le majhna drobna lučka še
brli.

V SPOMIN

Prvega marca mineva pet let, sedmega marca pa pet mesecev odkar sta odšla od nas draga starša

DOMINIK in KRISTINA ZAKERŠNIK

po domače Ramšakova ata in mama iz Kozjaka 10 pri Mislinji.

Odšla sta tja, kjer ni vrnitve. Ostale so sledi vajinih pridnih rok, v naših srcih pa praznina in bolečina. Hvala vsem, ki stojite ob njenem grobu in prižigate sveče.

V duhu vedno z vama: hčerke Danica, Majda in Štefka z družinami, pet vnukov, vnukinja ter vnuka Aljaž in Metka Kuzman.

Vsaka solza pove
več kot beseda!

V SPOMIN

SLAVKI PAČNIK iz Mislinje
1926 - 2001

2. marca mineva eno leto, od kar nas je zapustila draga mama, babica in prababica. Hvala vsem, ki se je spominjate, pristopite k njenemu grobu, prižigate sveče, prinašate cvetje.

Žalujoči: sina Stanko in Franc, hčerki Fanika in Vera z družino ter vnuki Mojca, Zdenko, Slavica, Branko in Slavko in pravnuki Grega, Nina, Denis in Nino.

SPOMIN

VINKO PAČNIK

5. marca mineva žalostno leto, od kar te ni več med nami.

Hvala vsem, ki stojite ob njegovem preranem grobu, mu prinašate cvetje in prižigate sveče.

Za njim žalujemo vsi njegovi, zlasti mama.

VINKU

Že eno leto v grobu spiš,
a v srcih naših še živiš.

Tvoj zadnji dom
rože zdaj krasijo
in svečice ljubezni
ti v spomin gorijo.

Nihče ne ve, kako boli,
ko tebe več med nami ni.

Ostala je praznina,
v srcih naših
večna bolečina.

Pomlad se na zemljo vrne,
petje slavcev se zbudi,
v cvetje zemlja se zagrne,
zate pa pomladi ni.

Minilo bo trpljenje,
minila bolečina,
a v našem domu,
v naših srcih,
ostala bo praznina.

Mihaela LENART

* 1950
+ 2002

ALOJZ KRAJČER

Na šentflorijanskem pokopališču v Doliču smo se poslovili od Alojza Krajčerja, ki mu je smrt vse prežgodaj spodrezala korenine življenja.

Čeprav se je Lojzek izredno veselil vsake pomladi mu letos ni bilo dano, da bi jo dočakal. Leta 1950 mu je na Medvejekovi kmetiji na Završah pri Mislinji stekla življenska zibel. Njegovo življenje je bilo težko in trdo.

Ni še bil star pet let, ko mu je umrla mama. Ko je oče vsak dan odhajal na delo, so bili otroci več ali manj prepuščeni sami sebi. Po nekaj letih se je oče poročil in v hišo je prišla mačeha. Prevzela je otroke za njih skrbela in jih spravila do kruha. Ker pa je Lojzek vse življenje bil bolj bolehen, so za njega še posebno skrbeli, da ni čutil pomanjkanja.

Ko je leta 1996 umrla mačeha, je bil prepuščen v oskrbo bratu Milanu in Branku. Ko pa je Branko odšel z doma, pa sta se Milan in Lojzek preselila k Tilki Jeseničnik, kjer sta našla lep in topel dom, Tilka pa je za Lojzeka še posebno lepo skrbela.

Pokojnega Alojza Krajčerja so imeli ljudje radi in so ga spoštovali. Rad je pomagal vsakomur pri delu, zelo rad pa je zahajal v veselo družbo, kjer se je poveselel in razvedril.

Takega kot smo poznali Alojza Krajčerja, ga bomo ohranili v lepem spominu.

Franc Jurač

IN MEMORIAM

**V SPOMIN
UČITELJICI ZDENKI STANIJEVI**

Ob koncu januarja 2002 smo se na mestnem pokopališču v Slovenj Gradcu zadnjič poslovili od znane učiteljice Zdenke Stani. 17. januarja letos je minilo 92 let odkar se je rodila v Mokronogu na Dolenjskem. Po prvi svetovni vojni se je družina Romold preselila v Slovenj Gradec. Oče Ivan Romold je bil deželnosodni svetnik in predstojnik okrajnega sodišča. Zdenkino mamo so meščani poznali kot odlično ljubiteljsko igralko. Obe sta nastopali v "dramskem odseku Sokola v Slovenj Gradcu". Iz njenih ohranjenih zapisov je razviden kulturni utrip mesta med obema vojnama in desetletje po drugi vojni.

Zdenka Stani je po učiteljišču v Mariboru začela poučevati v Rušah. Tu se je poročila z geometrom Slavkom Stanijem. Po vrnitvi v "mestece med gorami" je v jeseni leta 1938 učila v Pamečah. To je bil čas nemira in strahu pred drugo svetovno vojno. Aprila 1941 so se od Dravograda skozi Mislinjsko dolino valile nemške divizije. Kmalu so zapirali razumnike, učitelje in duhovnike. Ker so bili trdni Slovenci, so morali v izgnanstvo. Stanijevi so v Srbiji, v Paraččinu, v strahu in pomanjkanju upali na vrnitev. V jeseni leta 1944 so učiteljico Zdenko poslali v Bolgarijo, kjer je učila jugoslovanske otroke do konca vojne.

Ob vrnitvi so našli oropan in prazen dom, vendar je bil to srečen dan. Zdenka je poučevala najprej v Pamečah in Šoštanju, nato v Slovenj Gradcu od leta 1950 do upokojitve 1966. Pedagoško delo je opravljala z veliko ljubeznijo, vestno in natančno. Igrala je z učenci in učitelji, režirala številne igre, skrbela za mladinski tisk.

Leta 1966 je prejela visoko družbeno priznanje, Vrnčovo nagrado. V utemeljitvi je med drugim zapisano: "Zdenka Stani je dosegla vzorne vzgojno - izobraževalne rezultate. Pedagoške izkušnje prenaša na mlajše učitelje in je njihov mentor. Do učencev ima materinski, dobrohoten in iskren odnos ..."

Gospa Zdenka Stani je učila številne generacije v osnovni šoli in obrtni šoli. Mnogi se je še danes spominjajo. 73 - letni kmečki upokojenec iz Mislinjske doline je zapisal: "Dragi častitljivi naši učiteljici!

Za vaš 90. rojstni dan Vam voščim vse najboljše in najlepše. Posebno ljubega zdravja naj Vam Bog da. Pa na mnoga sreča leta naj Vas ohranja. Prejmite moje čestitke in pozdrave od Vašega učenca, ki ste ga učili v Pamečah, v letih 1938/39 in 1940...

Tisočkrat sem Vam hvaležen, kar ste me lepega naučili."

Učiteljica Zdenka tudi kot upokojenka ni mirovala. Rada je brala knjige in Večerove novice. V našo, Tomšičevo ulico 11, v njen dom so prihajali učenci, ki so bogatili znanje nemškega jezika.

Z leti jo je prizadela tudi bolezen. Z največjo skrbjo in ljubeznijo so za našo Zdenko skrbeli gospa Pepca Kresnik, sin Niko z družino in nekateri sosedi v hiši.

Ob letošnjem osebnem prazniku so ji v Koroškem domu starostnikov v Černečah, kjer je preživela zadnjih pet mesecev, čestitali svojci, predstavniki slovenjegraških osnovnih šol, nekaterih društev in organizacij.

Zdenka Stani je bila vzorna pedagoška delavka, igralka in režiserka učiteljica, ki se je veselila napredka v našem mestu.

Jože Potočnik, prof.

DOPOLNITVE IN POPRAVKI

V prejšnji številki Viharnika so nekateri avtorji prispevkov zasledili v svojih zapisih nekaj drobnih napak, ki jih želimo popraviti. V besedilu Štefke Melanšek o spominu na dr. Vlada Weingerla pa je potrebnih nekaj vsebinskih dopolnitev in popravkov.

V prispevku **NAJPRIZADEVNEJŠI LASTNIKI GOZDOV V LETU 2001 NA KOROŠKEM** na strani 4 in 5 je pod fotografijama nepravilno zapisan priimek Rudija Sgerma.

V prispevku **MILENA HUDERNIK, BREZNIKOVA MAMA - 80 LET** na strani 13 se je v fotografijo pomotoma prikradel napis: Foto.: Milena Hudernik.

V zdravstvenem prispevku **KOROŠKO DRUŠTVO ZA BOJ PROTI RAKU SE PREDSTAVLJA IN VABI...** na strani 14 je na zaključku pomotoma natisnjen tudi pripis, ki je bil namenjen uredništvu.

SPOMIN NA VLADA WEINGERLA
Na netočne podatke v zapisu o dr. Vladu Weingerlu na strani 25 nas je opozorila njegova žena Marija, ki

je besedilo prebrala šele po objavi v Viharniku.

Napačno je zapisan že njegov priimek v naslovu in potem še nekajkrat v besedilu. Avtorica članka je priimek napisala fonetično, kot so ga ljudje izgovarjali, pravilno pa se piše Weingerl.

V drugem odstavku je imenovan kraj Hajdina, kjer živi Vladova mačeha, pravilno pa je Hudinja pri Celju.

Tudi rojstni podatki v naslednjem odstavku niso točni. Vlado Weingerl se je rodil 15. februarja 1921 v Otiškem vrhu.

Prav tako so netočni tudi podatki o poznanstvu z Marijo in njenem poreklu. Marija ni nikoli živela v Zavodnju. Rojena je bila v Topolšici, živela pa je v Šoštanju, kjer je že kot osnovnošolka spoznala Vlada Weingerla. Njena družina je imela v okolici posetvo, oče pa je bil lesni trgovec.

Vlado Weingerl je začel opravljati svojo zdravniško prakso leta 1953 v Slovenj Gradcu. Poznali so ga prebivalci cele Mislinjske doline in se ga še danes spominjajo s hvaležnostjo za njegovo predanost pacientom.

Vsem prizadetim se opravičujemo!

Uredništvo

LOVSKI OKTET PODGORJE PRI SLOVENJ GRADCU PRAZNOVAL 30 LET USPEŠNEGA DELOVANJA

VINKO PUŠNIK, koroška lovka zveza

Lovski oktet Podgorje pri Slovenj Gradcu

Lovski oktet Podgorje pri Slovenj Gradcu je zrastel iz Lovskega pevskega zbora, ki so ga ustanovili ljubitelji petja v lovski družini Podgorje koncem leta 1971 pod vodstvom takratne ravnateljice osnovne šole Podgorje Anice Meh.

Zbor je bil med prvimi lovskimi zbori na Slovenskem. V domačem kraju in širše je s svojim petjem hitro pridobival ugled, saj skoraj ni bilo prireditve v kraju pa tudi pogreba ne, kjer pevci zbora ne bi sodelovali.

Po desetih letih uspešnega dela se je zbor preimenoval v Lovski oktet, vodstvo pa je prevzel umetniški vodja Tone Gašper, priznani glasbeni pedagog. Takrat pa se začela tudi njegova kakovostna rast in tvorno uveljavljanje v koroškem in širšem slovenskem kulturnem prostoru pa tudi v tujini.

Zbor oziroma oktet je sodeloval na vseh dosedanjih srečanjih lovskih pevskih zborov Slovenije, ki jih lovske družine organizirajo od leta 1974 vsako leto v drugem kraju. Na teh srečanjih je oktet požel vedno laskave ocene za izvedbo lovskih in koroških ljudskih pesmi.

Oktet je vsa leta aktivno sodeloval in še sodeluje tudi na številnih drugih koncertih na Koroškem, občinskih in medobčinskih glasbenih prireditvah ter na vsakoletnih srečanjih lovskih oktetov in rogistov Zveze lovskih družin Maribor na gradu Štaten-

berg. Lepote slovenske narodne pesmi pa je ponesel tudi na tuje, na Hrvaško in v Nemčijo, kjer je z rogisti iz mesta Bretten Bruchhall navezal prijateljske stike sodelovanja.

Lovski oktet je večkrat prepeval tudi v radijskih oddajah RTV Slovenija *Ljudje in zemlja* in bil med tvorci video kasete *Lovstvo na Slovenskem*.

Leta 1995 je bil oktet drugič organizator srečanja lovskih pevskih zborov Slovenije. Prireditve je bila v Slovenj Gradcu, kjer so sodelovali tudi lovski zbori iz Avstrije, Madžarske in Nemčije. Velja povedati, da je bil oktet povabljen k sodelovanju osrednje proslave ob 90 letnici *lovstva na Slovenskem*, prireditve je bila v Cankarjevem domu leta 1997, tu je oktet doživel nadvse pristrčen sprejem in navdušenje poslušalcev.

V 30 letnem delovanju je Lovski oktet sestavil veličastno zbirko več sto koncertov in nastopov ter z izbranim sporedom razveseljeval ljubitelje slovenske lovske in koroške narodne pesmi. Za kulturno zgodovino kraja, kjer oktet živi in deluje, pomeni izdaja kasete *Vigred prihaja* trajnejše dejanje, kjer je oktet zbral in predstavil z veliko ljubeznijo domače, stare lovske in koroške pesmi. Na ta dosežek je upravičeno ponosen.

Lovski oktet je dobil za opravljeno kulturno poslanstvo v lovski bratovščini, za poustvarjalno

oživljanje ljudskih pesmi, predvsem lovskih, številna priznanja tako slovenska kot tuja, med njimi so: priznanja Lovske zveze Slovenije, Red za lovske zasluge 3. in 2. stopnje, v letu 1996 priznanje Red za lovske zasluge I. stopnje. V tem času je oktet prejel tudi priznanje Zveze kulturnih društev Občine Slovenj Gradec, nato v letu 1996 Bernekarjevo plaketo Mestne občine Slovenj Gradec, priznanje mesta Bretten Bruchhall v Nemčiji. Ob letošnjem kulturnem prazniku pa je prejel najvišje kulturno priznan-

je Mestne občine Slovenj Gradec, Bernekarjevo nagrado, kot najzlahtnejšo potrditev živega vira ljubezni do petja in domače pesmi ter kvalitetnih poustvarjalnih dosežkov.

Ob tem lepem in velikem jubileju Lovskemu oktetu Podgorje iskreno čestitamo in mu želimo še veliko ustvarjalnih let na pevskem področju, da bi svoje in širše okolje še dolgo bogatili in plemenitili s svojimi ubranimi glasovi. ▲

Foto Gorazd Mlinšek

VESELO SRCE - SREČNI LJUDJE V ŠENTJANŽU

FRANC JURAČ

Moški pevski zbor Šempeterski pavri
Foto Franc Jurač

V Otiškem Vrhu pri Dravogradu so tamkajšnji fantje pred deseti leti ustanovili moški pevski zbor Šempeterski pavri, ki ga še danes uspešno vodi zborovodkinja Irena Glasenčnik. V vseh letih delovanja je zbor veliko nastopal na raznih prireditvah doma in v tujini. Za sodelovanje so pevci prejeli številna priznanja in diplome. Letos pa so Šempeterski pavri že tretje leto pripravili prireditev »Veselo srce-srečni ljudje« v Šentjanžu pri Dravogradu. Na prireditvi so poleg gostiteljev sodelovali kvintet Ajda s Prevalj, ženski pevski zbor Cvetje v jeseni iz Vuzenice, Miklavževa družina in Jasmina

Buč iz Mislinje, ljudski pevci iz Spodnjega Doliča pri Vitanju, harmonikar Aleš Stropnik iz Doliča, Grega in Suzana, ansambel Zarja iz Otiškega Vrha, harmonikarja Primož in Tomaž Laznik s Sv. Danijela nad Trbonjami, dvojčici Vesna in Vlasta z Janezom iz Poljčan, ansambek Trijo Adijo s humoristom Marjanom Drajzingerjem iz Radelj ob Dravi in ansambel Vlada Bukovca iz Selovca. Prireditev je nadvse uspela, velika zahvala velja predsedniku moškega pevskega zbora Šempeterski pavri Janku Rotovniku in Ireni Glasenčnik, ki je prireditev lepo in skrbno vodila. ▲

"AJDI" SO NAS GOSTILI

MILENA CIGLER GREGORIN

Ob koncu lanskega leta, sredi decembra je literarni krožek kluba ajdovskih študentov povabil na obisk literarno kulturno društvo Beseda Dravograd. Potem sem skoraj pozabila na to. Nakar sem se spomnila jaz in so "Ajdovci" pozabili. Potem smo se oboji spomnili na vabilo.

Če pogledam najprej v etimološki slovar izvem, od kod izvira ime "ajd", me avtor slovarja napoti na iskanje k poganom, poganskim ljudstvom (prevzeto iz nemškega jezika - heiden ali samostalnik heide - ajd, pogan). Zrno ajde so v 12. stoletju (navedbe v etimološkem slovarju avtorja Snoja) prinesli križarji, zato so jo Nemci poimenovali po poganskih krajih, od koder je prišla. Slovar navaja še češko obliko "pohanka" iz slovanske oblike pogan.

Torej, ti potomci kraških "poganov" v ne vem katerem kolenu že od 6. stoletja do danes, so nas pričakali oziroma eden izmed njih, na črpalki v Ajdovščini. Članice literarno kulturnega društva "Beseda" Dravograd smo se pripeljale s kombijem, ki ga nam je najel (s šoferjem Ivanom vred) županov urad občine Dravograd.

Ko smo odrinile iz Dravograda, je nebo nad Košenjakom dalo slutiti lep dan, ko pa smo se pripeljali na Kras, je pa dan blestel v jarki toploti in rekle smo si, da smo se pripeljale iz zime v pomlad.

Na omenjeni moderni novi črpalki smo vkrcale v vozilo prvega Ajdovca in odpeljali smo se dogodivščinam nasproti.

Dušan je ime postavnemu Ajdovcu, ki nas spremlja, njegov psevdonom pa je "Dule", tako ga kličejo prijatelji in znanci. Navdušenje naših literatk je bilo nepopisno, ko so ugotovile, da so z Dušanom "v sorodu" zaradi njegovega dekleta, ki je Dravograjčanka.

Dušan je torej šoferja Ivana usmeril na asfaltno cesto proti "Čavnu" in pogled na goro me je spomnil na mukotrpno štirurno

"dirjanje" s Čavna v Ajdovščino po stezi, katero mi je sedaj kazal Dušan in sem si jo ogledala udobno sedeč v vozilu.

Ampak, vsaka stvar ima tudi dobro plat. Nikoli niso bile sveže fige tako dobre kot takrat ob prihodu v Ajdovščino, ko smo se "izsušeni" ali kot se učeno reče dehidrirani vrgli na te rajске sadeže.

Izmed zanimivosti, ki smo si jih ogledali od blizu, bi omenila naselji Otlica in Col in Otlško okno, to je odprtina kraškega izvora, okno v skali, skozi katero se vidi malo Vipavske doline, potem angelško kapelico, katero omenjajo skupaj z najpomembnejšim cerkvenim praznikom angelsko nedeljo, ko se iz vseh koncev vračajo rojaki, potem škraplje, zanimivi kamni, postavljeni drug poleg drugega kot vojniki v kasarni, so pa s snežnimi pokrivali prav slikoviti, vsak kamen je drugačen, vendar delujejo kot celota in prostorsko posamezen zavzema po 1 m3 ali nekaj podobnega.

Na gradu "Zemona" je razstava in delna razprodaja kuhinj in ker smo seveda vse tudi kuharice, smo si ogledale vse podrobnosti elementov, postavitev oziroma razporeditve v prostoru in tudi grelnih aparatov. Mene so navdušila poveljna korita sredi kuhinje, ki omogočajo gospodinjji, da ob stanju (ali sedenju) ob njih sledi dogajanjem ali ljudem v prostoru in se ne počuti odtujeno, kot takrat, ko stoji ob elementih postavljenih ob steno in gleda keramične ploščice in kaže hrbet ostalemu "kuhinjskemu občinstvu".

Vmes smo pri izviru "Hubelja" še jedli in to ne karkoli, ampak čudoviti bograč in še vse ostalo do sladice, brezmesni krožnik pa si je naročila mlajša generacija pesnic in pesnikov. Gostilna se imenuje "Gostilna pri izviru Hubelja", je pa ta voda hudourniškega izvora, glavni vodni vir za Vipavsko dolino in iz zajetja teče odvečna voda skozi odprtino ca 1 meter in je bilo ob tem letnem času,

ko povsod vlada suša, za pol metra tega "viška" vode.

To je bilo poročilo s turističnega dela izleta, sledil pa je seveda še vsebinski del, srečanje pesnikov obek krajev, torej ajdovskih in dravogradskega.

Po poti je z nami lep čas hodila Ingrid Kovšca, to je prva za Dušanom nam sorodna duša, torej pesni. Izdala je že drobno pesniško zbirko, ki smo jo prebrali v kombiju napol spečim literatkam in literatom, saj je skozi stekla vozila sonce tako ogrevalo notri sedeče, da bi termometer mimogrede "skočil" na dvajset ali več stopinj Celzija. Tako smo skoraj vsi "padli v drež" in do Ajdovščine je nazadnje še Vesna, ki je brala Ingridine pesmice, sama sebe slišala kot iz oddaljenosti. Edini, ki bi lahko ob tem postal pesnik, je bil šofer Ivan, on pa ni kazal posebnega navdušenja nad liriko omenjene pesnice, ampak to je lahko samo fasada in zaradi lepšega ni priznal, da je užival ob branju.

V Ajdovščini, v klubu ajdovskih študentov, se je potem odvijalo srečanje, ki nas je zblížalo in ustvarilo temelje za pesniška druženja. Tu sem se, ker ni bilo Marjana Mauka, morala jaz znajti v vlogi mentorice in upam, da nisem pogrnila na izpitu. Vesna Roger je ajdovske pesnice in pesnike - Mojco, Simono, Bojana, Dušana in druge povabila na literarno delavnico ŠKUD (saj o nadarjenosti nam predstavljanih ustvarjalcev in ustvarjalke pesnic in pesnikov ni dvoma), kjer se bomo seveda po Vesninih zagotovilih lahko pojavile tudi tiste, ki nismo več študentke. Jaz pa sem morala seveda dodati, da študentke smo, ker ves čas študiramo (na boljše čase - pripomba ostalih). V smehu smo se poslovile in se napotile iz kraške oziroma primorske pomladi nazaj v koroško zimo. Ampak, tudi ta ni od muh, imamo jo rade, ker nas pač tu čakajo naši dragi in naša lepa koroška narava.

Hvala Ajdovcem, navdušili ste nas vi in vaša toplota, za en dan smo le ukanili našo zimo in slišali, kako mladi pišejo na drugem koncu naše deželice, zato ni fraza, če rečem, da ta dan ne bo pozabljen. ▲

O.p.

Hvala gospodu županu Radu Krpaču, da je omogočil tako lepo doživetje našim literatom.

KOROŠKA POKRAJINA

STONE TURIČNIK, prof.

V januarju 2002 je z letnico 2001 izšla pri ČZP Voranc Ravne na Koroškem lepa knjižica na 110 straneh - Koroška pokrajina. Prispevke je napisalo več avtorjev: le-ti utemeljujejo, zakaj je pokrajina med Črno in Podvelko ter Vičem in Doličem zaokrožen geografsko-socialni prostor in katere prvine ga povezujejo oziroma kaj je tisto, kar govori pri členjenju Slovenije na pokrajinske enote tudi za samostojnost Koroške kot pokrajine. »Koroška je pojem, predstavlja zibel slovenstva, ne more in ne sme izgubiti svojega imena in se utopiti v brezbarvnost identitete večjih enot. V sedanjih regionalni členitvi v državi Sloveniji pa predstavlja Koroška zaokroženo celoto treh dolin, prepletano tako z zgodovinskimi koreninami pokrajine ob meji kot s skupnimi cilji, dozoreli v zadnjih nekaj desetletjih,« je v uvodu zapisal Vojko Močnik, predsednik uredniškega odbora.

Zbrano gradivo dokumentira, razčlenjuje, pojasnjuje, utemeljuje in dokazuje Močnikove misli oziroma je skladno z namenom, ki so ga koroške občine začrtale, ko so se odločile za izdajo take publikacije.

Po Pismu o nameri o oblikovanju Koroške regije, ki so ga koroški župani podpisali 14. marca 1997 v Radljah ob Dravi, sledi sestavek Pokrajine in Koroška, v katerem Peter Petrovič in Herman Tomažič, poslancu prejšnjega sklica Državnega zbora, analizirata glede na strokovna izhodišča gospodarske dejavnike, ozemeljsko zaokroženost, druge prvine in njih medsebojne odnose in poudarjata, da so koroški poslanci (Darinka Mravljak, Peter Petrovič in Herman Tomažič) prav zaradi razvidnih tovrstnih prvin in spoznanj vložili v proceduro zakon o ustanovitvi Koroške pokrajine.

Podrobneje pa osvetljujejo posamezna področja (gospodarske dejavnosti, zdravstvo, šolstvo, kultura, šport...) mnogi avtorji.

Akademik prof. dr. Ivan Gams obravnava gospodarskogeografski pregled koroškega območja ter ga številčno in grafično primerja s Slovenijo; Jože Potočnik, prof. zgodovine, sledi zgodovinskemu razvoju upravniterritorialnih enot na Koroškem od davnih časov do zadnje upravne členitve oziroma ustanavljanja sedanjih občin. Koroško gospodarstvo zgoščeno predstavlja Tatjana Kupnik, direktorica Območne gospodarske zbornice Koroška, in ga dokumentira s številnimi primerjalnimi statističnimi podatki, Branka

Škulj Nussdorfer, vodja analitične službe pri Zavodu za zaposlovanje (enota Velenje), pa z navajanjem najnovejših podatkov razčlenjuje gibanje na trgu dela na Koroškem. Zasnovo regionalnega razvojnega programa za Koroško je strnjeno povzel Davorin Rogina, vodja projekta pri ALP Peca - enota Ravne na Koroškem, Aljoša Krivec, vodja režijskega obrata za opravljanje nalog javnega pomena v mestni občini Slovenj Gradec, pa je pregledno orisal promet in prometno infrastrukturo.

Prof. dr. Dušan Mlinšek je za knjigo Koroška pokrajina namenil prispevek, v katerem govori o vrednotah koroških lesov, njihovem bogastvu in pomenu za zdravo življenje, Branko Gradišnik, vodja oddelka za gozdnogospodarsko načrtovanje pri Zavodu za gozdove Slovenije, območni enoti Slovenj Gradec, pa ocenjuje, kako gospodarimo z gozdovi, vrednotimo njihovo vlogo in izrabljamo lesno maso. Stanje kmetijstva in njegove perspektive na Koroškem tehta mag. Jože Pratek, direktor Kmetijskogozdarskega zavoda Celje in Ravna na Koroškem (s sedežem na Prevaljah), Primož Vodovnik, vodja turističnega programa pri ALP Peca Črna na Koroškem, pa stanje in možnosti tovrstnega razvoja v koroški pokrajini.

Drugi del knjige (čeprav ni posebej označen) je posvečen vprašanjem razvitosti t. i. družbenih dejavnosti na Koroškem.

Zdravstvo in zdravstvene dejavnike s poudarkom na vlogi slovenjgraške bolnišnice v tem prostoru in zdravstvenih domov in njihovih enot v vseh treh koroških dolinah pregledno razčlenjuje prim. Drago Plešivčnik, zdaj upokojeni ravnatelj Splošne bolnišnice Slovenj Gradec, varstvo starostnikov pa mag. Simona Svetina, vodja socialne službe v Splošni bolnišnici Slovenj Gradec. Pokrajinske vidike srednjega šolstva in njihov vpliv na razvijanje zavesti o skupni koroški pripadnosti tehta Francšek Lasbahe, predstojnik koroške OE Zavoda Republike Slovenije za šolstvo v Slovenj Gradcu, koroški kulturni utrip Tone Turičnik, prof. slov. jezika, koroško umetnostno dediščino pa Marko Košan, direktor Koroškega pokrajinskega muzeja v Slovenj Gradcu. O informativni dejavnosti je v sestavku Barvitost koroške medijske pokrajine zbral tovrstne podatke Miro Petek, dopisnik Večera za Koroško, organiziranost športa in telesne kulture v Mežiški, Dravski (od

Dravograda do Podvelke) in Mislinjski dolini pa predstavil Jože Šater, predsednik Zveze športnih društev Ravne na Koroškem; nekaj statističnih in drugih podatkov o športnih dejavnostih pa sta posredovala uredništvu še Športni zavod Ravne na Koroškem in Pisarna za šport MO Slovenj Gradec.

Posebej zanimivo je poglavje o ustanovah pokrajinskega pomena: prvič doslej je zbrano gradivo, ki dokumentira, katere tovrstne ustanove so na Koroškem in kje so; temeljni podatki o naših dvajsetih koroških občinah (površina, število prebivalcev in naselij, sedež, kdo je župan/-nja) pa so njihova 'osebna' izkaznica, dopolnjena še s sliko sedeža kraja občine in občinskim grbom. Odlično domoznansko gradivo!

V sestavku Namesto zaključka Ivan Draušbahe, župan Občine Muta in predsednik Sveta koroških občin, ugotavlja, da bo upravno-teritorialna enota Koroška pokrajina omogočala nadaljnji razvoj tega od osrednje Slovenije odmaknjenega prostora, da imamo za to primerno osnovo in dovolj pripravljenosti in delovne volje. »Zato Korošci pričakujemo, da bodo načrtovalci in odločevalci o pokrajinah spoštovali našo skupno in pravično življenjsko voljo imeti svojo - Koroško pokrajino. In tudi, da ima Slovenija Koroško,« povzema razmišljanje Ivan Draušbahe.

Bogato besedno gradivo dopolnjujejo in poglobljajo še nekatere zemljevidne skice in tabele, posamezne vsebinske enote pa ločujejo domala idilične fotografije koroških pokrajinskih vedut. Skoda pa je, da se je računalniški škrt v nekaterih besedilih hudomušno poigral in izbrisal kar nekaj očil, največ pomišljajev: občutljivega bralca bo to vsekakor motilo.

Kot izdajatelj se je podpisal Svet koroških občin, knjigo je uredil in lektoriral Tone Turičnik, odlične fotografije je prispeval Tomo Jeseničnik, priprava za tisk - založba Cerdonis, d.o.o., Slovenj Gradec, oblikovanje EPT Veselin Vukovič, s.p., Ravne na Koroškem, knjigo pa je natisnil ZIP CENTER, d.o.o., Ravne na Koroškem. Naklada: 1500 izvodov.

Naklado knjige Koroška pokrajina so v celoti odkupile koroške občine, le-te tudi odločajo o morebitni prodaji. ▲

Opomba: V Slovenj Gradcu je mogoče kupiti knjigo v turistični pisarni na Glavnem trgu 24).

*Za
dober
tek:*

KOROŠKI KUHARSKI RECEPTI

POVABILO

Želimo, da stari babičini kuharski recepti ne bi odšli v pozabo. Predstaviti hočemo novodobne recepte dobrih koroških kuharic in kuharjev. Radi bi popestrili vsebino Viharnika, zato predlagamo bralkam in bralcem, da nam pošljete kuharske recepte: nove in stare kuharske recepte, dobra kosila, zanimive jedi in pijače, narezke, enoločnice, itd. Veseli bomo slik porok ali slavij in praznovanj od danes in od včeraj.

In če imate doma morda še stare predmete in poznate stare šege in navade, ki so služili vašim babicam in dedkom, jih napišite. Lahko nas tudi pokličete (02/ 252 18 12). Če mislite, da imate kaj posebej zanimivega za pokazati ali povedati - pridemo tudi na obisk. Pišete lahko z roko ali kako drugače na naslov:

Marlena Humeč, Za Viharnik, Prešernova 11, 2000 Maribor.

Vabimo Vas, oglasite se.

Uredništvo Viharnika

Tekst: MARLENA HUMEČ

Fotografija: MARLENA HUMEČ in PETER VERNIK

GOZDNO GOSPODARSTVO SLOVENJ GRADEC

Vorančev trg 1

2380 Slovenj Gradec

Telefon, nc: 88 43 332, Faks: 88 42 684

E-mail: viharnik@gg-sg.si

SERVIS

Če ste lastnik tovornega vozila, gradbenega ali kmetijskega stroja, potem prav gotovo potrebujete nekoga, ki vam bo pomagal skrbeti zanj.

S svojimi dolgoletnimi izkušnjami in usposobljenimi delavci vam nudimo:

- vzdrževanje vseh vrst tovornih vozil z nadgradnjami
- montažo in vzdrževanje hidravličnih dvigal
- merjenje tlakov in nastavitve varnostnih ventilov
- avtooptiko za tovorna vozila - merjenje nastavitve stekanja koles in osi z lasersko optično merilno napravo
- centriranje koles za tovorna vozila
- demontažo in montažo avto-

plaščev tovornih vozil, gradbenih strojev in traktorjev do velikosti 56"

- prodajo vseh vrst avtoplaščev proizvajalcev Bandag, Sava, Semperit, Goodyear, Debica,...
- po konkurenčnih cenah obnovo izrabljenih pnevmatik
- pranje tovornih vozil z ročno enokračno napravo
- vzdrževanje in popravilo gradbene mehanizacije
- vzdrževanje in popravilo kmetijske mehanizacije (smo po-oblašeni servis traktorjev UNI-VERSAL)
- montažo in popravilo gozdarskih vitlov
- varenje, struženje, rezkanje

Obiščite nas ali pokličite za dodatne informacije!

PE SERVISI

Pameče 151, 2380 Slovenj Gradec

☎ (02) 88 46 100

Telefax: (02) 88 46 109

TRGOVINA

LES

SPECIALIZIRANA TRGOVINA
ZA OSKRBO GOZDARSTVA

V naši gozdarski trgovini LES v Slovenj Gradcu in Radljah vam nudimo vse, kar potrebujete za delo v gozdu:

vso gozdarsko orodje in opremo za posek in spravilo lesa, kolesne verige za traktor ali tovornjak, zaščitna sredstva in oblačila za gozdarje, kosilnice in motorne kose, škarje za živo mejo, motokultivatorje in še vse ostalo za delo v gozdu in na vrtu, itd...

Oglasite se pri nas.

SLOVENJ GRADEC,

Cesta na Štibus 1

☎ 88/21 620,

faks 88/42 684

RADLJE (Dvorec),

Koroška cesta 68

☎ 88/71 423,

faks 88/71 239

koroška banka

Koroška banka d.d. Slovenj Gradec,
bančna skupina Nove Ljubljanske banke

KARTICE KOROŠKE BANKE SO PRILOŽNOST VEČ!

Plačevanja s plastičnim denarjem smo se že dodobra navadili; je preprosto ter varno in gotovo tudi za vas dobrodošlo nadomestilo plačevanja z gotovino.

Z eno kartico lahko plačujete in dvigujete gotovino tako doma kot v tujini, kar je še razlog več za vse pogostejšo uporabo kartic.

Uvajamo nov, varnejši način plačevanja s kartico BA/Maestro

Koroška banka je v začetku letošnjega leta začela na prodajnih mestih uvajati spremembo pri plačevanju s kartico tekočega račun BA/Maestro. Namesto podpisa na potrdilu o plačilu boste v posebno napravo vtikali svojo osebno številko; to je štirimestno številko, ki jo uporabljate tudi za opravljanje storitev pri bančnih avtomatih. Nov način potrjevanja nakupov bo na posodobljeno opremljenih prodajnih mestih veljal tako pri plačevanju doma kot v tujini.

Nov način plačevanja s kartico BA/Maestro bo še bolj varen in preprost kot doslej. Odpadlo bo podpisovanje potrdil, možnost zlorabe vaše kartice ob morebitni izgubi pa bo postala tako rekoč nemogoča.

Sodobno opremljenih prodajnih mest bo čedalje več, zato smo prepričani, da se boste novemu načinu plačevanja s svojo kartico tekočega računa hitro privadili.

**Koroška banka d.d.,
Slovenj Gradec, Glavni trg 30
Bančna skupina NLB**